СИГНАЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

1 Государственная ордена Ленина БИБЛИОТЕКА СССР имени В. И. ЛЕНИНА

Масса а нскашкара пролетараш, пІашагІкхетаІ!

СЕРДАЛО свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай областен комитета а Грозненски юркома а, Нохч-ГІалгІай АССР-а Лакхехьарча Совета а орган.

Ера 28 АВГУСТ № 69 (2235 1958 шу

Мах 20 кеп.

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ!

Съездо тІахьех шо дІахо йодача хана а къамашта юкъера доттагІали вошали чІоагІ а деш кхы а лакхагІа пролетарски интернационализман ленински байракх айе.

(Кхалнаьха 2-ча съезда кхайкарал тІара)

Нохч-ГІалгІай мехкарча кхалнаьха II-ча съездо НГІАССР-а болхлошка-кхалнахага а колхозашка болх беча кхалнахага а, Іилманца болх беча, культуре а просвещене а болх беча кхалнахага, берригача кхалнахага дай

КХАЙКАРАЛ

Дукха деза новкъостий, ноаной, доттагІий, йижарий!

Нохч-ГІалгІай АССР-а кхалнаьха II-ча съездо дІайха моаршал хоатт шуга — болхлошка — кхалнахага, колхозашка болх беча кхалнахага, инженерашка, техникашка, юрта боахаман специлисташка, хьехархошка, лорашка, Іилманца болх беча, литературеи искусствеи болх беча кхалнахага, вай республикан берригача кхалнахага.

Нохч-ГІалгІай мехкарча кхалнаьха II-гІча съездо ший болх бир Сийлахь-боккхача Октябра 41 шу дизара сийна вай мехкарча къахьегамхоша берригача халкъа социалистически яхь шерра йоаржаяьча белгалдаьннача дикача деношка. ХІара денна вай йоккхача паччахьалкхен массайолча мІИнгашкара къахьегама кердача коталонех рапорташ ух.

Съездо болх бир Юхерчеи Юкъерчеи Малхбоале тІема кхерам хІанз а чІоагІа ира латтача деношка, Советски Союз, Китайски Халкъа Республико шедолча машар мел безача халкъашца цхьана тІема интервенци дІаяккхарна а Ливанереи Йорданереи американски, английски эскараш арадахарна а шоашта мел могар деча деношка.

Тха съездо масса оагІорахьара дийцар НГІАССР чехкагІа юхаметтаоттаярах партеси правительствоси оттадьча декхарашта юкъе дакъа лацара дешаш, республикан паччахьалкхен, общественно-политически, боахаман, культуран вахара чухь кхалнаха тІа-тІа дуккагІа дакъа лацара дешаш.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцеш вай мехкара кхалнах лоалара мукъабаьхар, кортамукъал, йизза бокъо елар, вахара а творчески хІама хьадеча къахьегама а шерра, сийрда наькъаш хьадийллар вайна, кхалсага — наьна лоархІам лаккха хьалъайбир. Къаьнарча заман гІулакхашеи законашеи тха ноаной, боккхагІа бола йижарий Іодкъама кІал лоаттабаь ха, обществе а дезала юкъе а бокъо йоацаш хинна ха дІаяьнна дукха ха я. Берригача дуненна хьалхашка советски кхалсаг керда вахар дуллаш-коммунизм хьалъеш кхетаме, дика дакъа лоаца саг а хинна дІаэттаІ.

Шийна нийсса кхы доацача къонахчулца, турпаленца, къахьегаман деналца дакъа лоацаш хиннаб кхалнах мехкарча берригача вахарца Советски Іаьдал латтача укх 40 шера чухь. Мехкдаьттан промыслашка, заводашка, гІишлонаш хьалъеча, машиннакъа транспорте, колхозийи совхозийи кхашка Даьхен ираз бахьан долаш творчески къахьегама толамаш доахаш ба Нохч-ГІалгІай мехкара кхалнах.

Доккха дакъа лоац вай кхалнаха культурни вахарца а.

Паччахьалкхенна доалдеча хьинаре дакъалоацаш ба кхалнах. Вай республикера 32 кхалсаг СССР Лакхехьарча Советеи НГІАССР Лакхехьарча Советеи депутаташ ба.

Цхьабакъда кхы а цІенхоштта кхоачамбоацараш а да вай. Цендаь юкъера дІадаьхадац къаьнача замах юхедиса во гІулакхаш, къьстта юрташкара. Кхалнахаца харцахьара гІулакхаш леладеш моттигаш а я. Цхьаболча дезалашта юкъе хІанз Іадатеи шариІатеи законаш леладу. Іилман-кхетама болх а дына хьехамехи доацарехи тешара духьала къовсам а кхоачамболлаш лелабац.

Нохч-ГІалгІай АССР юхаметтаоттаярца дувзаденна дола лоархІамера боахаман-политически декхараш кхоачашдара хІанз а дикка юкъеэзадац кхалнахах цхьадола дакъа.

Деза ноаной, йижарий, доттагІий!

Доккхий декхараш латт хІанз вайна хьалхашка. Кхалнаьха съездо тІахьех шо республикан къахьегамеи общественно-политическии дерригача вахара юкъе хьинаре дакъа лацара. Вайх хІаранс сийлахь гІулакх да —экономикеи культуреи дІахойдача хана а тоаярна гІулакхацеи хадданзеи къовсам лоаттабар.

Республикерча промышленностереи юрта боахамереи къахьегама кхалнах! Сийлахь-боккхача Октября 41 шу дизара сийна шерагІа йоаржаергьа вай социалистически яхь ялхлагІча пятилеткан 3-гІча шера план ханал хьалхагІа кхоачашъярна. Кердача цІеношца, сомийи зизайн бешамашца хозъергьа вай воай республика!

Промыслай, фабрикай, заводий, керда гІирсаш дечар кхалнах — болхлойи специлисташ! Хьинаре дакъа лаца технически прогресс ярна, къахьегама овсарал лакхъярна, производстве рузкъа кхедарна, продукци дуккагІа арахецарна цун дикал лакхъярна. Лургда вай дуккагІа мехкдаьттеи, мехкдаьттан продукташи, вахара эшаш дола товараши!

Юртбоахаме къахьегаш бола кхалнах. ДикагІа хьувкъаде колхозийи совхозийи кхашкара ялаташ, лаккъе хьайбай продуктивность, шортта юрта боахаман продукташ хилийтарна къовсам лоаттабе.

Деза новкъостий!

Съезде доакъалоацараша тІахьех шо, республикан къахьегамхошта юкъе культурно-кхетама болх боаржабеи дарбан гІулакхаш дикагІа хилийтарца хьинаре дакъа лацеи.

Вай сийдола декхар да, махбеча а юкъарча кхачан а предприятей болх воай контрола кІал лацар, цунца бахача наха ду гІулакх лакхдарна гІо дар.

Вайна тІа ба, бераш кхедарах бола боккха бехктокхам. Вай декхар да — школай, берий бешамий, берий яслей болх воай контрола кІал лацар. ЦІагІа а школе а Даьхе дукха езаши цунна мутІахьа долаши воай бераш хьалкхеде деза вай цхьана, цхьабарт болаш.

Беза ноаной, йижарий, доттагІий!

Цу адамий вахара халача сахьате, англо-американски империалисташ Йорданеи, Ливанеи чубенна керда дунен тІом болабе гІертача, хана, вай Нохч-ГІалгІай кхалнах, берригача Советски Союза кхалнах санна чІоагІа духьал да США-си Англеси Юхерчеи Юкъерчеи Востоке леладеча гІулаккашта, хІаьта ма-мамогга сихагІа Ливанереи Йорданереи иностранни эскар дІадакхар а дех оаха.

Кхалнах-боккха низ ба. Вай миллионаш да. Вай дешага ладувгІ, вайх теш, вайца дага бувл массава а, мукъле езаш мел вар. ТІом хьоабе гІертача империалисташта цахаддаш хьалхарча мугІаре духьал латт Советски Союзеи Китайи денал дола кхалнах, демократически мехкашкара кхалнах. Дунен шоллагІча тІема еррига хало тІаэтта, лайна вай ца хилча малаш хургба берригача дунен тІа машар мо-могга оттабе гІерташ. Вайна гоама ба халкъашта боарам боацаш гІайгІаши зенаши тІадахьаш бола, культуран еза хІамаш йохош бола, дукхача шерашка беррига низ тІа а бахийта вІашагІдехкараш дохадеш бола тІом.

Деза новкъостий!

Съездо тІахьех шо дІахойдача хана къамашта юкъера доттигІали вошали чІоагІ а деш кхы а лакхагІа пролетарски интернационализма ленински байракх айе.

Сийле хийла советски кхалсага-коммунизм хьалъеча цІенача патриоткана хьинар долча къахьегамхочоа!

Сийле хийла советски кхалсага-ший са ца кходеш берригача дунен тІарча машара цІенача гІулакха къовсам лелабечоа!

Яхийла вай низ бола Даьхе!

Яхийла Советски Союза Коммунистически парти — вай еррига коталонаш яхарна дог ураутТадер а вІашагІтохар а!

Кхалнаьха II республикански съезд

25 августа С. М. Кирова цІерах йолча культурани салоІамеи парка Закрыти театре Нохч-ГІалгІай АССР-а кхалнаьха 2-гІа съезд хиннай.

ЧІоаггІа, дІаьхдаь деттача тІоарашца хорж съезда сийлен президиум ССКП Центральни Комитета Президиумах.

Съезде дувцаргдола дош чІоагІду: НГІАССР-а Министрий Совета председателе М. Г. Гайрбекова доклад «Нохч-ГІалгІай АССР-а халкъа боахам дегІабарахи республикан кхалнаьха декхарахеи».

Докладах йолча пренешка къамаьлаш дир **Н. Н. Маманаевас** — ЦСУ Ножай-Юртовски районни инспектуран юрта боахама лоархІам беш йола инспектор, **Чентиевас** — историени, меттеи, литературани Іилматохкама института сектора заведующи, **Экиевас** — Веденски района XX партсъезда цІерах йолча колхоза дикагІа йола доярка, **Паука** — «Малгобекнефта» орден лелаеча 1-ча промысла заведующи, **Берсановас** — ССКП Грозненски райкома кхалнаха юкъе болх бара отдела заведующи, **Дачаевас** — Шалински районни культуран отдела заведующи, **Чахкиевс** — ССКП Нохч-ГІалгІай обкома секретарь, **Музаевас**— Урус-Мартановски района Красноармейски совхоза ферман заведующи, НГІАССР-а Лакхехьарча Совета депутат, кхычар а, берригаш а 17 саго.

Съезде хилар хьаьший — Дагестана, Къилбаседан ХІирийчен, ГІаьбартой-Боалкхарой АССР-а, Херсонски областен кхалнаьха делегацеш.

Съездо тІаийцар республикан болхлошка, колхозницашка, Іилман, культуран, просвещенен болхлошка, берригача кхалнахага дола Кхайкарал.

Съезда материалаш 2-ча оагІон тІая.

Свердловск. Йоккхий машинаш еча Уральски завода коллективо продукци арахецилга лакхду. Укхаза промышленноста эша тайптайпара йола техника хьаю, царна юкъе я экскаватораш а.

Укх тІеххьарча итт шера экскаватораш арахецилга кхозза лакхденнад.

Сурта тІа: «ЭКГ-4» яха экскаватораш вІашагІъехка участок.

Б. Назарова фото ТАСС фотохроника.

Итт бетта йоагІа план кхоачашьяьй

Атта бац пхьоалера болх. Бакъда цу балхацара хало сакъердам хет аьшка пхьара Терентий Петрович Сухомлиновнеи жІов еттача Николай Сидоровнеи: ха ца къовсаш болх бу пхьараша.

Терентий Петрович отпусках салаІа ваха волча хана транспортни цеха йІол хьокха машинаши йолхьингаши чехка тоаде дезаш дар. Шийга алалехьа балха хьа а вена Сухомлиновс, итт дийнахьа е езаш хинна ремонт пхе дийнахьа яьккхар.

Хувца езаш йола машина оатхал ца хилча, из хьа а йий дІаоттаю говзача пхьаро.

Завода дирекцес задани елар Сухомлиновнеи плотника Айрапетовнеи кІа дІакхахьа итт автомашин тоае, аьнна. Из задани а ханал хьалха кхоачашъийр цар.

59 шу даьннад Терентий Петровича. Цу ханах шовзткъа шу балха стаж ший йоллашехьа а, пенсе тІа ца а водаш шийна дукха беза болх беш ва из. Дикеи говзеи болх бе ялх пхьар Іомаваьв Сухомлиновс. Царех цаІ Таганрогерча заводе болх беш ва хІанз, цхьабараш Шалинскии Урус - Мартановски района колхозашка ба. Цо Іомаваь ва цунца болх беш вола Николай Сидоров а.

— ТІехдика говзал йолаш пхьар хургва цох, ший болх беза цунна,— йоах Терентий Петровича цунах.

Дикалца бувц Терентий Петровичеи цун помощника Николай Сидоровеи грозненски нефтеперерабатывающи завода № 9 йолча цеха кулгалхоша. ХІара бетта йола план 150—160 процент кхоачашъю цар.

ВорхІ бетта кхоачашъяьй цар итт бетта йола план.

ЕВЧЕНКО.

Сийлахь-боккхача Октября 41 шу дизарга

Укх деношка завода массайолча цехашка собранеш я еш. Цига дувц коллективо кхоачашде, аьнна тІаийца декхараш. Царех да планал совгІа дуккха тоннаш мехкдаьтташ сийрда продукташ арахецилга, къахьегама овсарал 6.3 процент лакхъелга, мехкдаьттан продукташа экономи ярца продукцега шийга дІабода мах 8 млн. сомага кхоачаш лакхбелга. Уж декхараш мамогга сихагІа кхоачашде гІерташ къахьег № 2 йолча цеха керттерча оператор нов. Ю. К. Крыжечковске, № 2 йолча цеха слесара нов. И. Шатькос, № 21 йолча установкан оператора помощнико нов. В. И. Паськос, кхычар. Цар массане а укх август бетта норма 130—150 процентал кІезигаІа йоацаш кхоачашъяьй.

Завода дикагІболча операторашца установкаш телхийтац, цар болх дикагІа вІаштехьбаккхарна эшараш ду. Дуккача хьокхамаша хьагойт 35 ди даьлча установкан ремонт е езаш хинна ха дІайоалаш латтилга. Ремонт ца еш укх шера 45 дийнахьа болх баьб № 16 йолча установкас. Укх гаргарча хана завода дуккагІа йола установкаш а я цу тайпара болх бе йолалургйолаш. Из гІулакх дика вІаштІехьдаьккхачул тІехьагІа ремонт еш зехьа йовш хинна ха, йовргьяц.

Социалистически яхье а этта белгалъяьнна дика къахьег июль бетта цехашта юкъе хьалхара моттиг яьккхача № 5 йолча цеха коллективо. Иштта я № 7-и № 8-и йолча цехий коллективаш а.

Дукха ба завода коллективаца производственна боккха пайда луш йола рационализаторски предложеней телаш болхлой. Гидравлически насоса болх эргабаккхар дувцаш яр нн. А. Ильичевси. Э. Ищински балха юкъе яхьийта предложени. Цхьан шера производственна 73.858 сома пайда лурба цо, цул совгІа балха ха кІезигагІа а йовргья. Инженера Яроваяс балха юкъе йихьаь предложени катализатораш хьалувцаргйола «уловитель» хьае. аьнна я. Цо лурба 73500 сома пайда. 21-ча установкан керттерча оператора нов. В. Баклановси, начальника нов. И. Кисельси автоматически способаца эстановви блока тІа бедал хьатІа теларгйолаш предложени еннай.

Заводе дикагІболча рационализаторех лоархІаш ва 3-ча цеха слесарь Шерешков Виктор. Дукха ха яц Виктор 10 класс а яьккха балха вена.

Октябрьски революцен 41 шу дизарга деррига советски халкъ турпала гІулаккашца накъа доагІача хана, ший сий долча гІулаккашца яхь а йоаржаяь, кхы а чІоагІоларо.

Г. САЙКОВСКИЙ.

Хьалхара моттиг яькхха цех

Июль бетта Грозненски нефтеперерабатывающи заводо йолаяь хиннача социалистически яхьа итогаш лаьрхІача хьалхара моттиг яькхкхай № 2 йолча цеха коллективо. Цунна еннай завкома карара-кара тела ЦІе байракх.

Дика хьокхамаш даьхад цу цехо укх август бетта а . Сийрда нефтепродукташ яхара план августа хьалхарча 10 дийнахьа 107 процент кхоачашъяьй цо. Цул совгІа бІаьш тоннаш доагам а денад планал совгІа.

Дика къахьег укх деношка № 9 йолча установкан коллективо а. Август бетта хьалхарча 10 дийнахьа тІехкхоачашъяьй цо а план. Иштта дика хьокхамаш доах № 12 йолча установкан коллективо а.

Июль бетта карара-кара тела ЦІе байракх яькхха хиннача № 15 йолча установкан коллективо а август бетта хьалхарча 15 дийнахьа план 104 процент кхоачашъяьй.

ХІанз сийлахь-боккхача Октября 41 шу дизара сийна социалистически яхь а йоаржаяь, кхы а чІоагІагІа къахьегаш я грозненски нефтеперерабатывающи завода масса йола цех.

М. ЦУРОВ.

500 эзар сома пайда

Сийлахь-боккхача Октября 41 шу дизара сийна шерра социалистически яхь а йоаржаяь доккхий толамаш даха, аьнна Грознерча нефтемаслозавода коллективо даьча кхайкарала жоп луш хьинаре къахьег «Кавэлектромонтаж» яхача управленен коллективо.

Цу коллективо ханал хьалха кхоачашъяьй 8 бетта йола производственни план.

Къахьегама овсарал лакхъярца электро-монтажникаша 500 эзар сома пайда бир производственна.

ХІанз, управлене мелйолча участкашка йоаржаяьча яхьо торо хулийт, шера йола план ханал хьалха, 7-ча ноябрьга кхоачашъе.

Дика къахьег укх деношка н.н. Матузокеи Хоргольскеи хьалхле лелаеча бригадаша. Цу бригадашка къахьегача дуккагІа болча болхлоша 150—200 процент кхоачашду шоай балха боарамаш.

М. ОСМИЕВ.

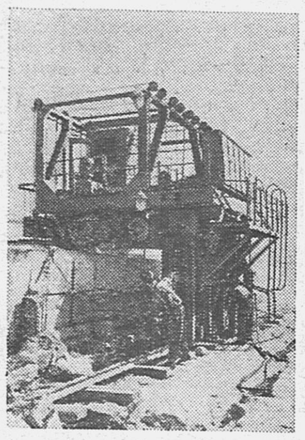

Армянски ССР. ХІара шера Артика карьерашкара 400 эзар кубометр гаргга гІишлонаш еча дика материал йола туф яха кхера боаккх. Укх тІеххьарча шерашка укхаза шерра юкъейоалаю механизаци. № 7 йолча карьере я кхера теда машинаш. Касттача хана из болх механизаци яь хургба кхыча карьерашка а. 1958 шера укхаза оттаергья кхера теда КМС-518 яха Столярова 10 керда машин. № 13 йолча карьере тохкамаш ду КБЯ-35 яхача Зильбельглита крупноблочни ярусни машина.

Сурта тІа: № 13 йолча карьере тохкамаш ду КБЯ-35 яхача Зильбельглита крупноблочни ярусни машина.

ТАСС фотохроника. А. Экекяна фото.

Вахара гІулаккашца кхоачамбоацараш дІадоахаш латт

Наьсарен районерча комхоза балхаца хиннача кхоачамбоацарех къахьегамхоша дийцараш бакъ дар. Болх во беш а эшаш йола оборудовани чуйоацаш а яр бани, райцентрерча парке даим дажаш хулар жаи доахани, автобусаш сецача моттиге Іоха гІанд дацар. Цхьабакъда уж кхоачамбоацараш комхозо кІезигдаьд. Баве болх дикагІа бу, барцкъаш хьалъхка шкафаш оттаяьй щита ,автобусаш сеца моттиг шаьръеш латт павильон йогІа, паркана тобаьккха карт яьй.

Цул совнагІа Даьхен тІем тІеи балха тІеи хиннача инвалидаштеи лаьрхІа хьалде доладаьд шишна квартира йола цІенош. Уж хьалдарна эшаш йола хІамаш кийча я. Цхьабакъда комхоза боахама эша гІулаккаш кхоачашдарна чІоагІа новкъарле ю автотранопорт ца хилора.

Гаргарча деношка кхоачашъе еза силос а доакъар а кийчдара планаш

Вай берригача мехка хьалхле лелаеча коммунистически партес а советски Іаьдало а шоай еррига уйла а низ а тІабохийт мехка боахам тоабарца культура лакхъярца мехкара беррига а къахьегамхой доллача хІаманна пергІата бахарна.

Цу гІулакха цар а вай мехкарча берригача къахьегамхоша а кхоачашдеча доккхийча балхашта юкъе дикка даьхъа лоацаш да хьайбаш дебадар а царех мехка доала беркат айдар а.

Партес а Советски правительствос а мехка бахача берригача къахьегамхошта хьалхашка оттадаьд гаргарча шерашка дулхи, даьттеи, шуреи яькхарна США-на тІехьахке деза вай аьнна. Из декхар доккхийча толамашца кхоачашдеш боахк ерригача Советски Союза юртбоахама къахьегамхой.

Хьайбаш дебадарна, цар фу тоадарна, дукхагІа дулх. даьтта, шура яькхарна чІоагІа лоархІаме да уж дика кхабар. Дика кхоабаш дола хьайбаш дикагІа деб, лазарах кІезигІа дов, унахцІенагІа хул, дикагІа дарст, цар шура хьаьнагІа а дукхагІа а хул.

ССКП Нохч-ГІалгІай обкомо август бетта хьайбашта силос, кхыдола доакъар кийчдарна йола планаш кхоачашйойла аьнна тІадиллад вай республикан юртбоахама къахьегамхошта.

Цхьайола районаш. совхозаш, колхозаш хьайбашта ханнахьа доакъар кийчдара мел лоархІаме а бехктокхаме а да кхета а деш, из болх чІоагІа уйла тІаяхийта дика кхоачашбеш а йохк. Къаьстта чІоагІа дика да хьайбашта хьажкІай силос кийчъяр а.

Силос кийчъярна доккхийча толамашца дика болх барах ССКП обкома а Нохч-ГІалгІай АССР-а Министрий Совета а дІа-юха тела ЦІе байракх Надтеречни района еннай. Цу районо планах 22800 тонн силос кийчье езача, 23300 тонн силос кийчъяьй, из хул 16 тонн цхьан Іатта. ТІехьарча 10 денара план цу районо 110 процент кхоачашъяьй.

Иштта дика балхаш даьд хІара Іатта 20 тонн силоса кийчъяьча Ножай-Юртовски района, 15 тонн силоса кийчъяьча Курчалоевски района, 13 тонн силоса кийчъяьча Гудермесски района, 12 тонн силоса кийчъяьча Наурски района. Цу тайпара болх дика вІашагІбелла совхозаш, колхозаш кхы а я.

Цу районаша, совхозаша, колхозаша хьайбашта ханнахьа доакъар кийчдарна доккхий толамаш даьхад, царна хьалхле лелаеча партийни, советски, боахама болхлоша цу балха чІоагІа уйла тІа а яхийта йоаккхо ярца, из болх дика вІашагІа болларца.

Партийни а, комсомольски а, боахама а организацешта хьалхле лелаераша дика доал а деш болх вІашагІболлар бахьан долаш, Гудермесски совхозе, комсомольцийи катирхойи бригадо, социалистически яхь а оттаяь, шоаш силос кийчъярна тІалаьца план пхи ди хьалхагІа кхоачашъяьй, 3200 тонн дика силос а кийчъяь. Цхьайолча, доакъар кийчдарна тІехьа йисача районашка а ба дика балхаш деш нах. Масала, Урус-Мартановски районе, шоай балха нормаш тІехкхоачашъеш ба силос хьокхаш вола комбайнер Абдурахманов, тракторист Габаров, иштта кхыбараш а.

Силос а кхыдола доакъар а кийчдарна геттара во болх беча Наьсарен районе а я цхьайола совхоза отделенеш дика болх беш. «Октября 40 шу» яхача совхоза Наьсар-Кертера отделени шийна планах йоагІа 1500 тонн силос елла а яьнна. планал совгІа 1700 тонн силос йолла лаьрхІа болх беш я. Иштта дика отделенеш а, дика комбайнераш а, кхыбола болхлой а кхыча тІехьайисача районашка, совхозашка, колхозашка ба.

Силос йолларна а доакъар кийчдарна а цу тайпара дика болх беш цхьайола районаш, совхозаш, колхозаш, бригадаш, комбайнераш кхыбола болхлой бале а, еррига республике из чІоагІа лоархІамера болх эсала лел. Укх бетта 20-ча дийнахьа йолча сводках силос йоллара а доакъар кийчдара а план аханел кІезигагІа мара кхоачашняьц. из план тІехдика кхоачашъе, дика хьийкъа хьажкІаш, баьцаш, укх шера шортта йолла шехьа а.

Цу Іалаьмате лоархІам болча балха эттара тІехьайисай Веденски, Наьсаран, Урус-Мартановски, Шаьлан, Советски районаш. Дика лелац из болх Ачхой-Мартановски, МагІалбикан районашка а.

Шалински совхоза ялхлагІча отделене доакъар кхоачамболаш ца хилар бахьан долаш дІадахача шера 40 гаргга бежан делар, цул совгІа доахан гІийла а эсала кхабар а бахьан долаш укх шера хьалхарча ворхІ бетта цхьан Іатто ши бІаь килограмм мара шура еннаяц. Цу отделенена хьалхле лелераш цу воча гІулакхий лоархІам беш бац. Силос а доакъар кийчдар а Іалаьмате во латт цита укх шера а. Иштта, цу тайпара во болх беш я «Ингушски» совхоза шоллагІа отделени а. Цар а кхоачамболлаш доакъар ца хилар бахьан долаш дІадахача шера дукха доахан а кхыдола хьайбаш а дайра, хІаьта а укх шера силос а доакъар а кийчдарна Іалаьмате во болх бу цига. Уж тайпа совхозий отделенеш а царна хьалхле лелераш а дукха ба «Назрановски» совхозе а «Октября 40 шу» яхача совхозе а. Цу тайпара боахамашта во доалдеча нахах мукъа яха еза совхозаш а, цар отделенеш а. колхозаш а.

Болх во лелилга — доал во делга мара хІама дац. Шоай ханнахьа машинаш а кийчъяь, планаш а оттаяь, силос а доакъар а кийчъю бригадаш вІашагІа а ехка, дика балха учет а лелаеш, баьча балхах доагІар ханнахьа болхлошка дІа а кхоачийташ, царна балха эшачунга а хьожаш лерттІа доал деча моттиге болх дика чакхбоал.

Гаргарча деношка кхоачашъе еза силос йоллара а доакъар кийчдара а планаш.

„Гудермесски“ совхоза болхлой декхараш

Сийлахь - боккхача Октябранна дикача къахьегама совгІаташца накъа даха. аьнна нефтепереработчикаша кхайкабаь тІахьехам Іалаьмате чІоагІа раьза хинна тІаийцар «Гудермесский» совхоза къахьегамхоша.

Нефтепереработчикий кхайкарал тІадола газет почтальона деча, хІара Іатта лаьрхІа 15 тонн силос йолларгъя, аьнна шоашта декхар тІаийцар Джегарханов Махьме комсомольски-кагирхой бригадан членаша.

КІезига ха дІаяхай цул тІехьатІа, бакъда къонача болхлоша декхар хІанззехьа а тІехкхоачашдаьд. Цаі ах-шиъ норма кхоачашйир Кохаеви Эсамбаеви волча комбайнови агрегато. Геттара дика болх бир мехкараша Ш. Абуевас, Т. Чараевас, Н. Азербиевас, кхыбараша, 4 эзар тонн дика доакъар кийчдир цар — хІара Іатта 22 тонна лоархІаш.

— КарагІдаьннарех кхоачамбаь совцарцдац тхо. — йоах бригадира.

Дукха ха йоацаш совхозе хилар шоллагІа йола профсоюзни конференци. Коллективни договор кхоачашъелга а дийца, нефтепереработчикашкара хьокхам а эцаш, шоай коллективаша тІадилларах социалистически доккха декхараш тІаийцар цар. Царех керттера дараш юртбоахаман шу толамца йистедаккхарна, хьайбай продукташ дІаяларна паччахьалкхен планаш кхоачашъяра тІадерзадаь да. Деза ди тІакхоаччаш тхай фуаши дІадалара шера йола заданеш кхоачашъе, 2200 центнер дулхи 2600 центнер шуреи дІаяла, кхо эзар гаргга гектар йолча кхаш тІара хьажкІаш чуэца соцадаьд совхоза коллективо. 1-гІа сентябрь тІакхоачаш, дІайийна еррига баьцаш чуэца а. 1 сентябрь тІакхоаччаш цу хьайбаша Іа доаккхарцолча моттиге тІаэза яха а соцадаьд. Из ха тІакхоачаш хьайбай еррига помещенеш ремонт яь яха лаьрхІад.

Совхоза коллектив хІанззехьа а, тІадоагІача шера дІадувргдар хьувкъийта кийчо еш я. ДІадувргдола фу хІанззехьа цІендеш латт, тракторашта а юртбоахаман инвентара а ремонт еш я. ТІадоагІача шера дІадувргдар хьувкъийтара йоакхо а еш, конференцен делегаташа соцадир: дикагІа йолча ханашка, хержача фуца, прогрессивни методаца 10—12 дийнахьа гурахьа дувш дола ялаташ дІадийна даха, бІаьсти дувргдолчунна лаьрхІа зябь еш лаьтта аха. тракторашта а кхыча машинашта а ремонт ярах йоагІа йиълагІча квартала план 7 ноябрь тІакхоачаш йистеяккха, из дарна ремонтни база 15 сентябрь тІакхоачаш бокъонца кийчъе.

Кхалнаьха 2-гIа республикански съезд

☆ ☆ ☆

Хьалкхее еза хьаькъал дола культурни тIехье

М. Чентиева,— историни, меттеи, литературани Iилман-тохкама института сектора заведующи

Советски Iаьдало кортамукъаяькхар лоаман кхалсаг, деша а къахьега а шерра наькъаш хьадийлар.

Дуккха а да нохчаштеи гIалгIаштеи юке лелаш хьаллаца а культивировать де а мегаргдолаш дола гIулакхаш. Цхьабакъда дукха да харцахьара, къаманна зе мара пайда ца луш дола гIулакхаш а. Вай декхар да, уж харцахьара хIанзарча заманца ца тарлуш дола гIулакхаш хьа мишта хиннад а уж юкъера дIа хIана даха деза а баха нах дIакхетабе.

Бера хана денз кхетаве веза саг. Бераш Датела деза берий яслешка, бешамашка. Цу балха терко а яь Iалашде деза берий учрежденеш дукхагIа хьаеллилга.

Хьалкхуви боагIа мехкарий вай наьха ловзарашка ухаш цига деча «доккхийча» къамаьлашка ладувгIачул дикагIа дар кино, театре, клубе самодеятельностанна юкъе ухаре. Сона хетачох нийсагIа хургдар Веденара яр санна йола интернаташ Нохч-ГIалгIай республикан центре — Грозне ехкача. Цхьабола нах ха тIехъяларца дийнахьа школе ухаш бац, царна вIашагIъехкача мегаргъя сайрийна деша классаш.

Дукха ба эрсий мотт ца ховш бола нохчий а гIалгIай а кхалнах. Цудухьа кино бахача хIама кхетадац цар цига дувцачох. Бакъахьа хургдар кино вай наьха метталла перевод а еш хьокхаре, нохчийн гIалгIайн кхалнах дукхагIа ухаргбар цига. Клубашка дукхагIа хьокха еза нохч-гIалгIай метталла спектаклаш; кхалнаьха бокъонаш а декхараш а дувцаш дукхагIа къамаьлаш де деза печата тIа, радиоца.

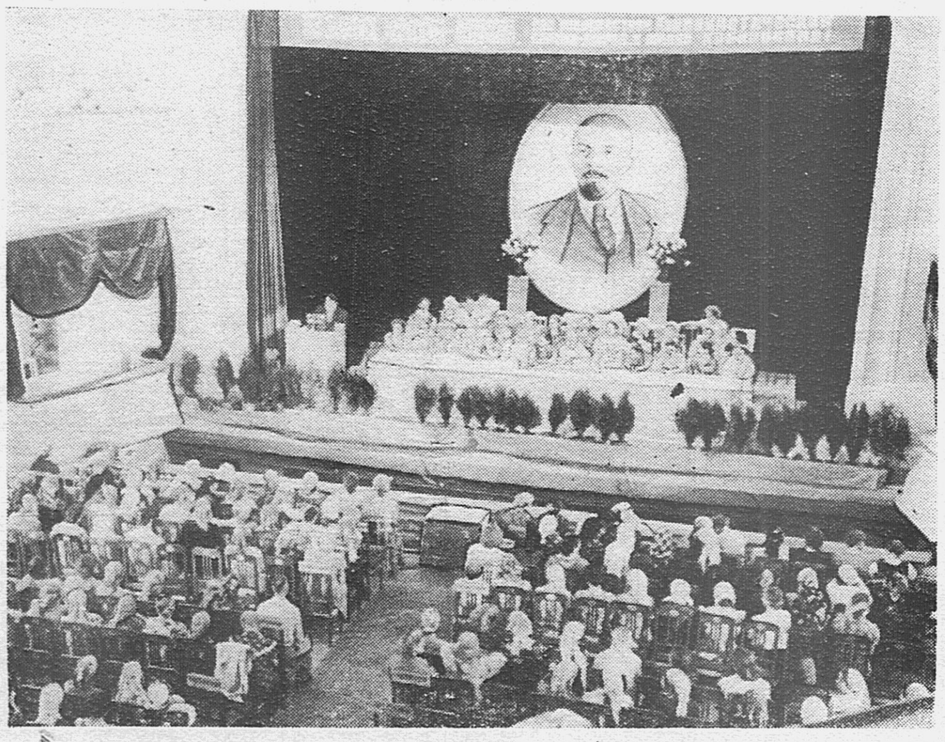

Кхалнаьха сийлен декхараш

25-ча августа Іуйрийна 10 сахьат даьлча Грознерча Кирова цIерахча Культуран а салоIама а парке театре хьайийлар Нохч-ГIалгIай АССР кхалнаьха республикански II-гIа съезд.

«Нохч-ГIалгIай АССР-а халкъа боахам дегIабарахи республикан кхалнаьха декхарехи» доклад ю Нохч-ГIалгIай АССР-а Министрийн Совета председателе нов. **М. Г. Гайрбековс.**

Докладчико белгалдоах, Сийлахьйоккха Октябрьски социалистически революци хилалехьа кхалсаг маIача наха нийсса бокъо йоацаш, халача хьал тIа яха езаш хиннилга.

Октябрьски социалистически революцес кхалнаха кортамукъал сра, маIача наха нийсса социалистически общество хьаерг хинна дIаэтгар кхалсаг. Из кортамукъал къаьстта еза я лоаман кхалнаха. Паччахьа Россен юстошка баьхача кхалнаха юкъе цу хана наггахьа мара дийша кхалсаг ящар. Царизмо новкъарло йора кхалнаха дешарна.

ХIанз вай мехка боахама а промышленностан а, Іилман а культуран а цхьаькха а моттиг яц кхалсаго хьинаре дакъа ца лоацаш.

Дикка толамаш даьхад вай республикерча къахьегамхоша укх шера. Республикан промышленносто валови продукци арахецара вархI бетта план 103,7 процент кхоачашъяьй промышленни продукци тIакхийтар 14,3 процент, царца совнархоза промышленносте 14,9 процентн моттигерча промышленносте 9 процентн. Юрта боахаме соаккарчул дикагIа ду балхаш. Мехка хьалха йистеяьннача областашца цхьана канал хьалхагIа паччахьалкхенна ялат дIадалара а дохкара а план кхоачашйир вай республике. Уж толамаш доахаш хьинаре даькъалаьцар вай сийдолча кхалнаха.

Республике дегIайоагIаш латт формах къамий а чулоацам социалистически а болаш йола культура. Болх беш я лаккера дешар деша шиъ заведени, 11 техникуми юкъера специальни дешар деша заведенеш. цига деша вагIа 11,5 эзар студент, царца эзарнел совгIа нохчон гIалгIаи.

Лаккера дешар дешачеи Іилматохкамеи заведенешка болх беш 572 Іилман болхло ва, царца Іилман 11 доктори 104 кандидати, Іилман болхлошта юкъе 19 нохчон гIалгIаи ва.

5 эзар гаргга хьехархо ва городий а юртий а школашка, 100 совгIа лор ва. Городеи юрташкеи болх беш я 70 лорий учреждени.

— Дагадохийтача бакъахьа да, — йоах нов. Гайрбековс, — хIанз Нохч-ГIалгIай АССР йолча революци хилалехьа йоккха йоацца 11 больницеи верригIа а 20 лори мара ца хиннилга.

Нов. Гайрбековс шийн доклада гIа бувц хьинаре, шоаш ца кхобеш болх барца къахьегамхоша сий деш бола вай республикера кхалнах.

— Белгал ца даьккхача даргдац, — йоах нов. Гайрбековс, — кхалнахаца деча балхашца хIанз а дукха кхоачамбоацараш долга. КIезига ба кхалнах хьалхале лелаеча бехктокхамеча балхашка. Моттигаш я кхалнаьха бокъонаш телхаеш. шийн а дукхагIа а истий кхувлаш, цхьаболча дезалаша йийнгаш деша ца ухийташ. Къаьста кIезига я йийнташ 8—9—10-ча классашца дешаш. — ДIахо доклада тIа доалладу кхалнаьха бокъо телхаеш, дукха истий кхувлаш болча наха судебни органаша судаш яра масалаш.

Кхалнаьха 2-гIа сезд хьагулъяра кийчо еш боккха болх баьб республикерча партийни а советски а органаша. Районашка чакхъяьнийай кхалнаьха конференцеш. Цу конференцешка делегаташа даьча къамаьлий теркам бича гучадоал нохчгIалгIай къаман кхалнаьха активность айенна хилар, шоай бокъонаш лорае а шоашта хьалхашка латта декхараш кхоачашде а ховш уж болга. Хьаьта ала дезаш да шоай бокъонаш лораеш кхалнаха майрагIа къовсам лоаттабе безилга. Партийнии советскии организацеи декхарийла я кхалнаха мамогга гIо де, болх барна царна мел эша хьалаш Іалашде. ДукхагIа хьаела еза берий бешамаш, берий яслеш, вахара юкъе дукхагIа хила еза кхалнаьха къахьегам аттагIа хургбола хIамаш.

Доккхийн бехктокхамеи декхараш латт вай республикерча къахьегамхошта хьалхашка. Уж декхараш кхоачашдеш сийлен дакъа лаца деза вай кхалнаха. Сийлахь-доккхача эрсий къаман кхалнаьха новкъосталца нохчийн гIалгIайн кхалнаха чехкагIа дIадаха деза цхьаболча бахача наха юкъе лелаш дола Іадатеи шариIатеи гIулакхаш.

Республикан партийни, советски. комсомольски организацеш, культуран учрежденеш декхарийла я кхалнаха а берригача къахьегамхошта а юкъера кхетаха болх айбе, кхалнаха дикагIа дIа йовзийта еза цар бокъонаш, судебно-следственни органаша къиза къовсам лоаттабе беза уж бокъонаш телхаеш, кхалнаьха бокъонаш толхаяь цхьа моттиг йита йийн яц бехкевар бехктокхаме са озаш.

Шеко яц Нохч-ГIалгIай республикерча кхалнаха шоашта хьалхашка латта сийлен декхараш кхоачашдерг хиларах.

Кхалнах мел эшачунца Іалашбе

Паук — „Малгобекнефта" 1-ча промыслан заведующи

«Малгобекнефта» 1-ча промысле болх беш дуккха а кхалнах ба. Мехкдаьттанхочун болх хала а кхалсага булургбоацаш а ба аьнна лийрхIа ха дIаяьннай. МаIача наха нийсса дIа а этта болх бу цар хIанз. Тха промыслан планал совгIа луш дола мехкдаьтта кхалнаха доккха дакъалоацаш лу.

Натахьа санна Октябрьски революци хилалехьа кхалсага вахар хала хиннадале, хIанз Советски Іаьдала сийрда вахар деннад цунна. Шерагара шу ме доал аттагIа хулаш латт кхалсага болх, дуккха а хIамаш я кхалсага къахьегам аттача баккха вай мехка арахецаш. ДукхагIа хул яслеш, берий бешамаш. Цхьабакъда кхыча горедашка санна дика вIашагIелладац гIулакх МагIалбике. Берий яслеш кIезига хиларах бераш дита моттиг а йоацаш болх ца беш дукха кхалнах ба. Геттара во вIашагIъелла я торговли. Тикашка хьаэца дезаш дола хIама хилац, вIалла а йохкац ахфабрикаташ.

Сона нийса хет кинош нохчийн гIалгIайн метталла перевод а еш хьокха яхар. Тхона МагIалбика хьокха кинош къаьнадараш хул. Цу гIулакха теркам бе беза.

Октябрьски социалистически революци еш, цул тIехьатIа даьхен боахам айбеш, Сийлахь-доккхача даьхен тIем тIа вай ираз бахьан, вай вахар бахьан шоай са а degI а дIаденнача воай ловзарий санна хила деза вай советски кхалнах.

Эрсий кхалнаха ловзарий новкъостал де деза лоаман кхалнаха-производственникашта балха гавзал Іомае, дешар деша, культура degIайоалае.

Къиза къовсам лоаттабергба вай кхалнаьха бокъонаш телхаерашца, дукха истий кхувларашца, сийленца кхоачашдергда вай воашта хьалхашка латта доккхий декхараш.

Советски кхалсаго доккхал ду ший вахарах

Мамакаева — ЦСУ Ножай-Юртовски районни инспекцен инструктор

Советски кхалсаг бокъо йолаш я ший вахарах доккхал де. Советски Іаьдало шерра бокъо а енна маIача сага нийса дIаоттаяьй кхалсаг. Ножай-Юртовски районерча кхалнаха шоаш ца кхобеш балхаш ду юрта боахаме. Хьайбашта доакъар дукхагIа кийчдича шура дукхагIа хургйолга, доахан дикагIа тоалурдолга кхета а деш, хIара Іатта лаьрхIа 20 тонн силос чуеллай районе.

Кхалнаха хьинаре дакъалоацаш общественни вахара юкъе. ТIеххьарча хана первични парторганизацешна коммунистически партен мугIарашца хьайийцай 13 кхалсаг, комсомоле дIайийцай 40 йоI. Кхолнаьха мугIараш алсам даларо кхы а чIоагIболийт тха низ. Хьинаре, тхоаш ца кходеш болх барца сийлахь-йоккхача Даьхен низ чIоагIбергба оаха, цунца цхьана тоалургда тха вахар а.

Домбаева Т. — Урус-Мартановски района чечено-аульски лорий участкан болхло

Кхалнах балха дIанийсбарна дукхагIа йоакхо е еза

Домбаева Т. — Урус-Мартановски района чечено-аульски лорий участкан болхло

Тха районерча кхалнаха хьинаре дакъалоац кахьегама юкъе. Дуккха а кхалнах ба хьинаре къахьегарах наха сийдеш.

Цхьабакъда дуккха а кхоачамбоацараш да кхалнахаца беча балха юкъе. ХIанз а цхьаболча дезалаша шоай бераш деша ахийтац. Цу тайпарча даьшеи ноаношеи кхетаде деза дийшача сага ваха а болх бе а аттагIа долга.

Ала дезаш да тха районе кхалнах балха дIанийсбара йоакхо кIезига еш хилар. Кхалнаха маIача бечул эсалагIа бац кулгалдеш бола бехктокхамера болх а.

Кхезига къовсам лоаттабу кхалнаьха бокъо телхаерашца. Вай воаша, кхалнаха а лорае еза воай бокъонаш, вай кара да сесаг йолча сагага маьре ца дахар, ханал хьалха маьре ца дахар. Цудухьа партийнии советскии органаша хьал а лоацаш воаш тоаде деза вай воай вахар.

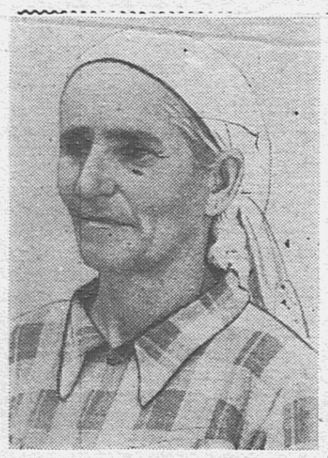

Къахьегарца да сага ираз

Экиева — Веденски района XX-ча партсъезда цIерахча колхоза дикагIа йола доярка

Со йоккха саг я, хIаьта а доярка лаьлла болх бу аз. Сона гучадаьннад доахан дика кхоабаши Іунал дика деши хилча шура дукхагIа лулга. Цахаддаш ас болх бу 30 шу даьннад. Къахьегарца да сага ираз. Дог гIоздоалаш хоза хет ше хьийга къа советски обществона пайда луш хилча.

Вай доккхал деш хила деза Коммунистически партен лоIамца Нохч-ГIалгIай республика юхаметта а оттаяь воай даймехка даха а къахьегата а воашка торо хилийтарах. Вайна паччахьалкхено новкъостал ду цIенош де а, доахан эца а ссуда луш, гIишлош хьалъе материалаш йохкаш. Цу йоакхона жоп луш берригa низ тIабахийта къахьега деза вай.

Вай кхалнах дийша хиларга хьажжа мара яржаргъяц нохчаштеи гIалгIаштеи юкъера культура, цудухьа бераш, къаьстта йIигаш деша ахийта еза. Халкъашта юкъера доттагIал, вошал дIахо а degIадоаладе деза.

Кхалсаг боккха низ ба

Акимова З. И. — «Красни молот» яхача завода болхло

«Красни молот» яхача тха заводе дукха кхалнах ба болх беш, уж ба болх бечарна юкъе аханел кIедигагIа боацаш. Берригача кхалнаха шоаш ца кхобеш балхаш ду, заданеш 150—200 процент кхоачашъю. Нохч-ГIалгIайчен кхалнах кхы а дукхагIа торо йолаш хургба производственни а общественни а вахара юкъе хьинарегIа дакъалаца. нагахьа санна кхалсаг IотIаеш долча къаьнарча зенерча гIулакхашца ца хаддаш къиза къовсам лоаттабойя. Щенча degI тIара лов сона нохчийн гIалгIайн кхалнах цу къаьнарча гIулакхех мукъа а баьнна, тхо эрсий кхалнах санна пар-гIатта шоай моарошца кино а театре а ухаш, общественни вахара юкъе дакъа а лоацаш дIабахча. Майреи тIагIерттаи лорае шоай бокъонаш!

Базоркин Идрис

НГIАССР юхаметтаоттаярах дувзаденнадола писателий организацен декхараш*

ВАЙ ДАЬХЕ — низ кхоачаш йола социалистически паччахьалкхе я. Индустри а коллективни юрта боахам а degIабоалабора наькъаца вай мехкарча наьха материальнии культурнии вахара хьал цIаккха ца хиннача тайпара лаккденнад, иштта degIаденад Іилма, техника, литература, искусство.

Укх тIехьарча шерашка вайга кхаьча кертера хIама да нохчийн гIалгIайн автономи. Нохч-ГIалгIай АССР юхаметтаоттаярах, цун экономика а культура а degIайоалаярах партеси правительствоси енна указанеш кхоачашъяр.

Республика юхаметтаоттаяро дIадех наха юкъе бу агитационни болх лоархIам боллаш лаккбар. Цу балха дакъа да творчески коллективаша а союзаша а, хIаьта иштта писателий союзо а беш бола болх.

Вай писателаш а поэташ а, художникаши артисташи санна, республикан партийни организацена новкъостал де декхарийла я бахача наха юкъе беча идеологически балха тIехьа, цу балхаца вай республикан экономика а культура а лакхъеш бахача наха лоаттабеча къовсаме политически активность ай а еш.

Нохч-ГIалгIай халкъа литература хьадаьр Сийлахь - йоккха Октябрьски революци я. 1924 шера денз 1944 шерга кхаччалца йолча хана вай халкъий культура лакхъяра хьакъехьа дика гIулакх а деш, degIа дера, чIоагI а делар из.

Цу хана хьахиллар нохчийн гIалгIайн хьалхара писателаш. Халкъа хьалхашка латтача декхарашца бувзаш, халкъа боахама массадолча доакъошка партеси правительствоси тела директиваш кхоачашъе къовсам лоаттабеш бора цар шоай творчески болх.

Вай литературан цу хана гуча а яьлар, чIоагI а елар поэзени прозани тайп-тайнара йола жанраш. Араяьлар лирически а турпалал ювцаш а йола стихаш, поэмаш, очеркаш, дувцараш, повесташ. Диллача театро дIадехар драматурги degIайоалаяр, комеди, вахара гIулакхаш а турпалал а ювцаш йола драма.

Цу произведеней тематика дукхагIа долча даькъе вай халкъо революци бахьан, юрта боахама коллективизаци еш, халкъа вахара чухь культурни революци еш, кердача вахара гIулакхаш бахьан лоаттабаь къовсам бар. Цхьабакъда цу ханарча писателий произведенеш дика чулоацами дувцар дика гIулакх долаши хиннаяле а, язъяра говзал лоха йолаш а тIагIоила язъяь а яр.

Сийлахь-боккха Даьхен тIом латтача хана дукха писателаш арме бар, хIьта бисараш цу хана эгара а чIоагIагIеи лелача литературан форманца - очеркаца, цхьан актах латтача пьесаца, тIема илленца, фронта а тыла а турпалий денал хоастадеча, дог ураувттадеча стихаца къаьстта тIагIерта творчески болх беш бар.

1944 шера денз 1956 шерга кхаччалца йолча хана вай литературан degIадар искусственно соцадаьдар. Цхьабакъда, Іобахьийтача а нохчгIалгIай писателаш халкъеи партени тешамера къонгаш болаш чаккбаьллар. Кепатеха йоазув арадаккха бокъо йоаццашехьа, шоай творчески болх бора цар. Даьхе а парти а кIоаргга езарах йиза, нийсхон бокъо яргхиларах тешаш, Маркса а Ленина а идеяш бакъъеш, пролетарски интернационализмани халкъий дотта-гIлени идеяна мутIахьа болаш-язъяь я цу ханара цар произведенеш.

«БIаьсти», «Къоначар оазаш», «Дега гIоз» яхача сборникашта юкъе яхай уж произведенеш.

Иштта язъяь произведенеш Ірсанов СаIидбе «Когда познается дружба» яха роман, «Селима йоах» яха Музаева поэма, «Операци» яха цхьан актах латта Базоркина пьеса, Мамакаев Махьмада очеркаш, дувцараш, кхыйола произведенеш а.

Вай автономни республикан экономика а культура а юхаметтоаттаеш къахьегаш да вай халкъ, цу кердача хьалашка овтт доккхий дехкараш.

Партеси правительствоси писателий организацен бер боккха лоархIам ба, чIоагIа теркам тIабохийт цун гIулакха.

Дукха ха йоаццаш партен Центральни Комитетои Советски правительствоси РСФСР-а писателий Оргкомитет вIашагIъеллар.

ХIанз из Оргкомитет ший хьалхарча учредительски съезда тIагIертта кийчо еш я.

«Литература а искусство а халкъа вахарца эйхха бувзам болаш хилара тIехьа» яхача ший статья тIа Н. С. Хрущевс моттитерча писателий Союзашца леладе дезача гIулаккхех йоалаяь тезис РСФСР-а ССП Оргкомитета а хургйолча Правленен а балха лард йолаш хила еза. Цо йоах «РСФСР-а писателий союза теркама юкъе латта декхарийла йолча идейно-творчески дешашта тарра, цIенхошта уйла тIаяхийта еза моттитера писательски низаш degIадоаладара новкъостал дергдолча гIулакхашта а. Автономни республикашка, краяшка, областашка писателаша хадданза творчески болх барна хиланза яргйоаца торонаш хилийтарна йоакхо е еза»... Бакъда, хьагучох, уж дешаш аьнначул тIехьатIа, укх дIадахача шера РСФСР-а Писателий Союза Оргкомитета уйла е кхийтадац Никита Сергеевича дийцача цу гIулакхий хьакъехьа. Идейно-творчески болх барна эша торонаш хилийтара хьакъехьа а Оргкомитето вай союза даь цхьаккха гIулакх дац.

Цхьабакъда съезд хиннначул тIехьатIа, цо гIулакх дерг хилар лерхIа дезаш да. Болх ца беш дуккха ха яьккхчул тIехьатIа, республикан литература юхаметтаоттадара дехкараш шийна хьалхашка латтарца дувзаденна Федерацен Союза массаоагIорахьарча новкъосталга, теркама, йоакхонга хьежа бокъо йолаш я Нохч-ГIалгIай писателий союз.

Писателий декхараш а болх а чоалхане ба. Советски литература degIадоагIача ерригача этапашка партес хьалхлелелаяьй цунна, Даьхенна, хьалкъа, вай мехка коммунистически общество оттаярах йолча идеяна цIена гIулакх деча новкъа нийсдаьд, из бахьан долаш аттагIа хург да уж декхараш кхоачашце а болх бе а. «Литература а искусство а халкъа вахарца айхха бувзам болаш хилийтара тIехьа» яхача ший статья тIа Н. С. Хрущевс къаьгга дика аьннад литераторий, творчески организацейи союзийн балха тIехьа кертера хила дезараш.

Партес вай литературах еча йоакхонах укх тайпара йоах: «Литература а искусство а degIаяра, уж лакха идейность а художественни говзал а йолаш хилара йоакхо ю партес. Къахьегама пафос гойташ, халкъо кхетаеш йола литературан, живописан, музыкан произведенеш эш вай халкъана.

Иштта йола произведенеш хьае доазув доацаш йоккхий торонаш Іалашъю социалистически реализман методо».

Палаташ ца дар духьа, вай литература degIадоаладеш вай даханза даргдоацача наькъа кертера декхар дувцаш, нов. Хрущевс йоах: «...Литература а искусство а degIадара кертера лини латт, литература а искусство а халкъа вахарца массаз а хадданза дувзаденна хиларах, вай социалистически бакъдар дIаьхий а дуккхача тайпара а долаш ше долчча тайпара нийса хьахьокхарах, хIама эргадоаккхаш бола советски халкъа сийлахь-боккха болх, цун даькъала уйлаш а дагадоаларашца, цун моральни лакха гIулакхаш къаьггаш тешаеш хьалхьокарах». «Литературан а искусствон а кертера гIулакх да — йоах Никита Сергеевича. — коммунизм хьалъеча керда толамаш даха лоаттабеча къовсама тIехьа хаткъ гIоттадар».

Цхьаболча наха леладеча, дIаяхача заманах юхе дисаьча зулманерча тIулакхашта духьал къовсам лоаттабеш, цу гIулакхашта меттахьа тохаш йола произведенеш язъе йолаяьй цхьаболча литературни болхлоша. Цхьабакъда иштта цар бу болх цкъаза гIалат долаш а нийслу. Цу тайпара болх мегийташ хила йийн яц.

«Бакъде дезаш да, новкъостий,— йоах Н. С. Хрущевс,—хIанз а вай писателаштеи искусствон деятелаштеи шоаш кор тIатувза лаьтта кIалхара дIадаьле, нийсача новкъара бувлаш нах нийслуш хилар. Литература а искусство а духхьал кхоачамбоацараш лахеи дика мелдар ца дувцои лаьрхIа да аьнна гIулакх оттаде гIерт уж. Хьаьта вахара чухь из дика, керда, прогрессивни мел дар ма дий социалистически обществон Іалаьмате чIоагIа degIадолгIача бакъдолча хIаман чухь кертера дар».

Вай литературашта хьалхашка бе безача балха доладанза, доазув доацаш докха кха улл. Хьанз а вай меттала арадаьннача книжкай цIераш иттанега дIаккхачац.

Даяха хала ха бахьан долаш хинна иштта тIехьа дисар цувцарах кхоачам хургбац. ПагIертта вай низ тIа а бахийта воай тIехьадисар дIадаккха деза вай. Цхьабакъда из лаьта декхар дац, чехкка кхоачаш а дулургдац. degIадоагIаш долча къахьегамхоша дIадехарашта дизза жоп дала ховргдола, художественно лакха произведенеш язъяр атта гIулакх дац, цхьан бетта, кхыметтел цхьан шера а дулургдолаш а дац, цхьабакъда из юкъе этта йьсса моттиг хьалйизар дуккхал вайх тийша да, из дициплийта йийн яц цхьанча писателе. Нохч-ГIалгIай литература ший ханнахьа а эшар а дувцарца массаз эргаш хиннад. Даяхача хана а хIанз а вай ханара дешаш дувца литература кхыча тематикаш дотчул тIех хиннад вай, цудухьа вай ала йийн йолаш да, вай ханарча темах а санна, вай халкъа вахарца ловзаенна йола исторически событеш а яьлтургъя вайга, язъе декхарийла а, да аьнна. Кавказски тIом хилалехьа йолча заманах йола, нохчаштеи тIабаьккача эрсаштеи юкъе доттагIлен гIулакхаш ийттача цу заманах язъяь цхьаккха а лоархIамера произведени яц вай.

Вай литературан чухь кIай хьет а хинна латт 1905 шера хиннача революци юкъе, 1917 шера революци хилалехьа хиннача хана пролитариата, нохчийн гIалгIайн халкъаша лаьца дакъа. Цхьан хана Беков Тембота «Лене болхлой боабар» яхача ший стихотворене тIа йийцар из тема, цхьабакъда йийца чакхъяккханзар из ха.

Нохч-ГIалгIай Сийлахь— йоккхача Октябрьски социалистически революцен юкъе лаьцача даькъа, кортамукъал бахьан, Советский Іаьдал бахьан паччахьа колонешка даьхача халкъаша лоаттабеча къовсаме Сийлахь-доккхача эрсий халкъо даьча Іалаьмате доккхача, мах баь варгвоацача новкъостала кхетаяь кIезига произведенеш-стихаш, поэмаш, пьесаш язъяьяц вай писателаша.

Цхьабакъда цу турпалерча историн оагIонах яздаь дола уж дерригаш а кхоачам болаш да аьнна ала йийн яц социалистически обществон чухь дахх йийн хургйола шоай бокъо цIеца йоаккхаш, бе герз а делла, шийла дуккхагIа хиннача контрреволюцен низаша хIама ца эшшаш деррига а лаьттача халкъана.

Кхы а дуккхагIа кхоачам боацаш да колхозаш йохкаш хиннача ханах а Сийлахь-боккхача Даьхен тIемах а яздаьраш.

Партес хьех вайна воаш дахача культура лелаяра тIехьа къовсам лоаттабе яхаш, вай кхалсаг бахьан кIаьд ца луш къовсам лоаттабу партес. Иштта долча цу даькъалча дехкаре партена новкъостаддар тIа да писателашта. Художественни литературан низаца харцахьадар, водар гучадоаккхаш дIахьокха а дикадар, кердадар могадеш чIоагIде а дехкарийла да вай. Майра критика е еза кхоачабоацарех, массаз а лакха лоаттаде деза хьалха латтача наьха дика гIулакхаш.

Цхьабакъда дIаяхача заманах юхедисаьча водарех ю критика саг тешаргволаш а хьаькъалца а е еза.

Каст-каста дукха дувцаш а чIоагIа бIаргашта духьал отташ а долча цхьан гIулакха шун теркам тIабохийтаргба аз. Шиъ цхьана долаш дахар да из. МаIасаг хьалха вода, хIаьта кхалсаг тIехьа йода.

МаIасаг паргIатта ший degI мара кхы бе хIама йоацаш вода, нагахьа, санна царга хIама яле, из хIама тIехьайоагIача кхалсаго бе йол. Нагахьа санна цу нахага мичара хьадаьннад из гIулакх аьнна хаьттача, дуккхагIа барашка жоп доладургдацар.

Тхьовра дуккха ха халкхагIа вай халкъаш лоамашка даьхад. Вахара хьалаш хала хиннад. Лоалаха даха къамаш вIашн довнаш лоаттадеш, вIашн гIаьре ухаш хиннад. Доахан, жа, кхыдола хьайбаш кхувлаш а нах есаралла бугаш а хиннаб цар. Есаралла бигаь нах гаьннарча мехкашка дIа а биге, бохкаш хиннаб цар.

Цу халача кхерамех хьалйизза йолча хана, сага вала а есаралла вига а дукха моттиташ нийслуча хана хьахиннад из гIулакх. Цу ханарча вахара чухь хиланза даргдоацаш дола, маIасаг тIемахо хиларах тарра, цун къонахчуш, денал, из

---

* (НГIАССР-а къонача писателий семинаре яь Базоркина Идриса доклад).

Шортта доакъар хулийтаргда

* *

ССКП обкоме

Силос кийчъярна хьалха латтача района ССКП обкомеи республикан Министрий Советеи дIа-юха тела ЦIе байракх хьожаяра хьакъехьа

ССКП обкома бюроси Нохч-ГIалгIай АССР-а Министрий Советои соцам баьб:

1) Силос кийчъеш план 100,2 процент кхоачашъярах а, 22.800 тонн силос планах кийчъе езача 23.300 тонн кийчъярах а, цул совгIа хIара Iатта лаьрхIача 16 тонн силос кийчъяь хиларах а, иштта декадни декхар силос кийчъеш 110 процент кхоачашдарах а Надтеречни района (ССКП райкома секретарь нов. Коновалов, райисполкома председатель нов. Мурдиев, совхозий директораш н.н. Маринюк, Гончаров), ССКП обкомеи Нохч-ГIалгIай АССР-а Министрий Советеи дIа-юха тела ЦIе байракх хьожаяьй.

2. Белгалбаккха мегаргболаш ба Гудермесски районе силос йоллаш дика лелабаь болх. Цига хIара Iатта кийчъяьй 13 тонн силос. Наурски районе — 12 тонн, Курчалоевски — 15 тонн, Ножай-Юртовски — 20 тонн силос кийчъяьй.

Хьалха бовла гIерт силос кийчъеш

Силос лаьттагIа йоллаш тIехьа йиса хинна «Ингушски» совхоза пхелагIа отделени хIанз ший болх тоабеш йоал. Планах 3730 тонн силос йолла езача ах совгIа мара еллаяцар цига. ХIанз отделенен берригa болхлой оарцагIа а баьнна сихбаьб из болх. Силос кийчъеш новкъостал де арабаьннаб конторе болх бу гIулаккхера нах а. Духхьал шин дийнахьа лаьттагIа еллай нхи бIаь тонн силос. Юкъе социалистически яхь а йоаржаяь къахьегаш ба комбайнераш. Цар лаьрхIад, хIара дийнахьа цхьаццане 130 тоннага кхоачаш моша доакъар хьакха. Иле дика хьокхамаш доах дийнахьа 125 процентал совгIа нормаш кхоачашъеча комбайнераша Х. Арсамаковси, М. Котиевси. Кхаь дийнахьа бархI бIаьи ах бIаьи тонн моша доакъар хьекъад цар.

Дика болх бу силос йоллаш новкъостал деш болча доярката н.н. Картоева Лидаси Лебахаеси, Арапиева Хьаваси, Дзакиева Розаси. Машинаш ца социйташ лаьттагIа йол цар хьакхоачашехь силос.

Районе хьалхара моттиг яьккхай

Сунженски района Ленина цIерахча колхозе чуийнна доакъар кийчдеш боахк хьайбашта. Гарттарча деношка йистебаккха лаьрхIад цига из болх. ХIанз укх сахьате агтара бехктокхаметIа долча даькъ тIа—силос кийчъеча болх беш я нов. Попов Ф. комбайнер вола силос хьокха агрегат. Дийнахьа 120 тонн гартта моша доакъар хьокх цо.

Хьекхаь яьнна силос сихагIа ший моттиг кхачийтар, Iэй доакъар хургдола шиз дIакъовлар мел лоархIам болаш гIулакх да ховш къахьег дийнахьа кхойттанега кхоачаш рейсаш еча шофера нов. Х. Базаев, доакъар тIадотташи доассадечи волча нов. Р. Богатыревс. Месячник чакхдалалехьа йиь-ах ваар тонн силос дIакъайла якха лаьрхIад цар бригадо.

Дуккха ба цу колхозе сихагIа доакъар Iалащдаь даккха гIерташ, иштта дика балхаш деш къахьегачхой. Цудухьа колхозо 24-ча августе кхаьчача хана силос кийчъяра план 80 совгIа процент кхоачашъяьй, районе хьалхара моттиг а лаьцай. ХIанзлехьа хIара Iатта сих кхойтта тонн силос кийчъяь баьннаб колхозникаш.

Дика болх бу юрта совет

Курчалоевски района Курчалой-юрта исполкома активо чIоагIа новкъостал а деш дика кхоачашду шийна хьалхашка латта декхараш.

ТIехьарча бетташка исполкома заседане дийцад: ялат чехкагIа чуэцар, кердача дешара шера школаш, эшаш йола мебель Iалашъяьй, хьехархошта тоъал Iолащдаьд доатам а.

Уж деррига гIулакхаш юрта совета исполкомо леладу активо массе хана новкъостал а деш.

ИСАЕВ.

Массанахьа а цхьатарра лелац доакъар кийчделга

Хьайбашцара болх мел бовзачоа ховш да, доакъар ца хилча цар луш бола пайда лохлулга, хьайбаш гIеллулга, цар лазараш лувцилга. Цхьабакъда, Iалальмате эсала терко ю цу балха «Шалински» совхоза цхьайолча отделенешка. ЯлхлагIча отделене дIабахача ворхI бетта хIара Iатта сих йоаккхаш йола шура ши бIаь килограммага кхоаччаш лохъелар кхоачам боллаш дика доакъар ца хилар бахьан долаш.

Хьехам беннабац отделенен культалхошта соахка гурахьа доакъар Iалаш ца дар баьхан долаш, укх шера бIаьстан юхье гIелалла 40 бежан даларо а ,хIаьта, соахкарчун ах мара ца луш доахан шура кIезигъяро а.

КIезига я отделенен хьайбаш дажа даьгIенаш. ХIаьта а, цун йоакхо а яь, царна дажа моттиг хургйолаш баьцаш дIайийнаяц тоъам хиллал. Еррига а, ферме чудаьхкачул тIехьагIа доаханна юае лаьрхIа дIайийна хьажкIаши, рожи, мукхи езткъа гектар мара яц. Отделене аьхки, доаханна дажа дIайийнаяц 142 гектар мара люцерна а.

Июнь бетта хьалхарча декаде вIашагIъеллар ткъаьшиъ саг юкъе вола доакъар Iалащду бригада. Цунна елар говрашца лелаю шиъ йол хьокха косилка, тракторацеи говрашцеи леладу йолхьагаш, йол хьакха «ДТ-24» яха трактор. Болх бе йолаеннача хьалхарча деношке а ехар говрашца йол хьокха косилкеи тракторо леладу йолхьаги. Кхоачам хиллал болхлой а бацар. Цудухьа хьекхаь Iобиллаь 30 гектар могар бохка а бенна байра, цул совгIа ,аргIаш во дарах кхоттъкъа процент гаргта люцерна а яйра.

ДуккхагIа дола аргIаш, шерен доах, критика а ю кхоачамбоацарехи гIалатехи.

Литература къона хиларах а дегIадоагIаш дувлача гIалатех а дувзаденна дукха кхоачамбоацараш доллашехьа, вай чIоагIа ала йиш я, вай литература массаз а кIоаргга партийность йолаш хиннад аьнна.

Из яхилга да, вай писателий произведенеш массаз а халкъа кертера дешаш дувцаш хиннад яхилга.

Вай литературан кертера йола из принцип, дIахо а лораеш, дегIайоалаеш, чIоагIъеш хила декхарийла да вай воай творчествон чухь.

«Халкъаца хила безам бар, массаз а партеца хургва. Партен позицешка чIоагIа латтар, массаз а халкъаца хургва», — йоах новкъоста Хрущевс.

Вай писательски организацен декхарий дош оттадеш, жанрах дола дош да дийцача даргдац.

Дикалга а дукхалга а диллача, вай поэзи чIоагIа я, проза мела я яхаш дувц.

ГIулакх латт поэзи а проза а вай теттара кIезига хиларах. Вай цхьа романи, массехк повестьи, стихай а дувцарий а сборники мара дац. Драматургени къаьстта берий литературани гIулакх теттара во латт, иштта хьал тIа да переводни литература а.

Йолаш йола балха методаш а темпаш а вай хьалашка, хьагучох, кхоачам болаш яц. Писателаша из дика кхетаду. Царна дага доал вай литературан гIулакх, цун кхоане.

Творчески дог а йоккхий планаш а йолаш ба вай писателаш. Республика юхаметтаоттаярца дувзаденна административни экономически хьакъехьа санна, идеологически ганзаш хьаяра хьакъехьа а болх сихбарах латт хIанз укх сахьатера декхар. Эггара хьалха цу ганзех да художественни литературеи искусствои.

Из дош кхоачашдарна шин лостамах бе беза болх.

Цкъа-дале писателий кертерча кадраша тIагIертта болх бар; шозлагIа-дале керданиз актива юкъе озар, тIаккха писателий мугIарашта юкъе боалабар-къонача нахаца болх бар.

Писателий кертерча кадраша бу болх сихбара хьакъехьа ала йиш я: кадраш дукхагIа яраш — вахара лоархIам болла опыт Iоаяь а вахара чухь шерра земаш даьха а нах ба аьнна.

Уж нах, шоай гIулакхашка диллача творчески болхлой а болаш, дуккхача шерашка наха юкъе а бахьа, общественни балха тайп-тайнарча доакъошка нахаца балхаш даь ба. Цу духьа ала хIама долаш ба уж. Боккхий хиларца цхьана даг говзал а лаккхора. Цар оаз чIоагIъеннай, денал долаш а я. Биззача низаца ек из. Цхьабакъда из да вай Iомаде хIама а дац, вай сагагара Iомадаладезаш а дац яхилга. Iомабала а шоай творчество тоаеш дIахьалха баха а декхарийла ба вай писателаш.

1957 шера Лакхерча паччахьалкхен совещанен 2-ча заседане новкъоста Мао Цзе-дуна цу хьакъехьа аьнна Iалальмате дика дешаш дагалацар харцахьа хургдац. Цо йоах:

«Аз кIезита Iомадир марксизм книжкаш тIара, идеологически сай кхетам юхаэргабоаккхаш хьалхара гIа а лейзар, цхьабакъда иштта даде а кхетам эргабаккхар, кертерча даькъе, бIаьхбенна дIабихьача классовой къовсам хилар. Цул совгIа, тIехьа тIайоагIача хана а Iомлулга дIаца дихьача даргдац, тIаккха мара цхьайола прогресс хургъяц са, из ца дой тIехьавусаргва».

Паччахьалкхен воккхача деятела уж дешаш, дашха ца дезаш, чIоагIа аьнна а вахара чухь эшача хьаькъалах хьалдиза а ца.

Марксизман-ленинизман теори Iомаде деза вай писателаша. Эрсий литературан мастерашкара Iомадала деза вай-цар поэзен, прозан,драматурген образаш Iомае еза вай.

Наьна метта мах баь варгвоацаш йола ганзаш йовза, уж ганзаш халкъа гIулакх де оттае, коммунизман идейна, дунен хозне кхетаярна кердача сага гIулакх де оттае царгара Iомадала деза вай. ДIадахача бIаьшерен белгалъяьнна йола дика цIераш—Кавказах а цун халкъех а Iалальмате йоккхача говзалца, бIайхача безамца яздаь бола сийлахьволкха Лев Николаевич Толстой, Александр Сергеевич Пушкин, Лермонтов, поэт Полежаев даиман дега латташ хила декхарийла да вай, цар гуманизман белгалдаьнна дика хьокхамаш Iомаде а дага доагIаш хила а декхарийла да вай.

Вай вовза а везаш дагалоаттаве а декхарийла да вай халкъацарча дотагIлени уж дезареи цар хинна уйлаш дIахо хьош вола, вайна тIаэтта хиннача халача хана а тIехьа, вай халкъащцарча доттагIлен уйлаш ца хувцаш, бакъдар а доттагIал а бахьан долаш, кепа теха маца арайла йиш хургья ца ховшшехьа а, Сийлахьа-йоккхача Октябрьски социалистически революцена юкъе Нохч-ГIалгIай халкъо лаьцача турпалерча даькъана дуккха строфаш хетаяь йолча «Серго лоамашка» яхача ший белгалъянна дикача поэма тIа болх баь вола Советский поэт. машар бахьан къувсарий дунен халкъашта юкъерча болама деятель вола Николай Тихонов.

Вай писателашкара деха доагIараш хьадехашехьа, цар творчески болх барна хиланза яргйоацача торонийа а уйла е еза. ХIаьта ховш ма дий, йоккхалга а уйланга а диллача йоккхий произведенеш язъярна эшанза яргйоаца торонаш писателa хиланза ярг ца хилар.

Писателий Союза юкъе керда низаш чуозара дешах. Цкъа-дале, дукхача шерашка денз яз а деш, шоай йоазонаш кепатеха ара а доахаш, творчески нах хинна дIаэтта бола, бокъонца деррига шоай вахар массаз а хургдолаш литератураш ца дийза новкъостий чуоза беза Союзе; шозлагIа-дале ше шийца дика болх а беш, литературан чухь ший фу низ хург ба а хьожаш болча, деша багIача кагирхоехи студентехи эггара хьалха а тохаш, писательски организацен гонахьа творчески актив вIашагIтоханза яргъяц.

Халкъо доккхий гIулакхаш дIадех писателашкара. Халкъ культуран хьакъехьа эргадаьннад. Тахан писателa цIи лелае гIерташ вола саг, халкъаца къамаьл де ховргдолаш а халкъа цIерах къамаьл дулургдолаш а, ший творчески говзал, йизза уйла, йоккха культура йолаш хила веза. Из доккха, бехк токхаме, атта доацаш декхар да.

Ше лоархIийтаргволаш моральни гIулакхаш доахкаш хила веза писатель, цун гIулакхашкара наха хьокхам а эцаргболаш.

Обществе иштта гIулакхаш доахкаш хургболаш кагирхошка кхайка декхарийла я писателий Союз ший дешаца а гIулакхаца а.

Писателий Союза декхарех дика хоададеш йоах лакхех хьа йийцача ший статья тIа, Никита Сергеевича Хрущевс: «Литература а искусство а дегIадоаладара гIулакха гIехьа хIара художник идейни кхетавеш, цун творчески вахара чухь къаьстта лоархIаме бола гIулакх де кхайка я творчески Союзаш. Принципиальни лардаца чIоттIа кхоттаенна, дика денал долаш, гIулакхаца йола коллективаш хила декхарийла я уж».

Юххера а, республика, юхаметтаоттаяра тIагIолла писательски организацен гIулакхашца айха дувзаденна да издательски гIулакх.

ХIаьта Нохч-ГIалгIай литература арахецара гIулакх тоалудалара аьнна оалийташ да. Республикан партийнии советскии орогнизаша, деша безам бараша дIадехача тайпара дIадаржац вай писателий йоазонаш.

Оринальни а переводни а литературан раздела издательски план писателий Союзе йийца. писателашца цхьана оттаяь хила декхарийла яр. Массанхьа увттаеча тайпара а ца увттаеш, республика юхаметтаоттаяра ларда тIа, цхьайолча разделий планаш кIезгъяра чотах, наьна метталара литература дукхаа а ,ярахI ,ргдолаш оттаяь хила декхарийла я из. Цхьабакъда издательски а писателий Союза а балха практике дац уж гIулакхаш хIанз. Издательствон болх авторски коллективаца торш хила декхарийла ба. Духхьал тIаккха мара писателий творчески болх айбергбац цо, Нохч-ГIалгIай литературан книжкаш кIезига хилар дIа а доаккхалургдац цунга.

Шеврткъа шу хьалхагIа керда саг бахьан болабаь Сийлахьа-боккха къовсам дIахо хьош ба. Вай наьха психологи хувцалуш я. Общественни декхара гIулакх духхьал шошоай долча хьаштел лакхагIа отташ да вай, духхьал ший вахар вIаштIехьадоалаш хилча, кхы хьашт доацаш хинна сага уйлаш дIайоалаш латт.

Вай мехкарча халкъаша хувцаш эргадоаккх вахар, иштта из эргадоаккхаш, шоаш а цунца эргадувл уж. Хургйолча коммунистически общественни моральни лардаш я.

Вахара чухь керда хIама оттача хана лоархIам болла гIулакх деш хиннаб писателаш массаз а.

ТIехьа тIайоагIача хана а ший халкъа хьалха латта, цун уйлаш, де даталаттараш дувцарех хила декхарийла я уж.

Реакцен Iаьржа низаш бе-башха доацаш бIарахьежа лургдац массадолча хIамал котбувлаш кортамукъаленгеи прогрессагеи бодача адамий болама.

Шийна кIалхара лард еха латта къаьна дуне кхы цIаккха а хургбоацаш из болаш дIаккхалла кийча дар. Цхьабакъда къовсам боацаш, ца латаш дIадала безам бац цун.

Ца доха гIерташ шийна могар ду цо, хIаьта натахьа санна ший низ дIа ца кхоаче-дуне кердача,хIама дохадеча тIемала чукхосса гIерт из. Иштта ше лоаттабеча къовсаме массадолча тайпара герз юкъе доаладаьд цо, цунца цхьана Маркса—Энгельса—Ленина хьехама вай ханарча ревизен форман чухь дола коммунизмана духьаларча идеологически къовсама герз а тIехьа.

Укх исторически хана керда дуне, халкъашта юкъера машар бахьан къовсам лоаттабеча халкъашта хьалха латтача Коммунистически партена гонахьа цIаккха ца хиннача тайпара кхотабала декхарийла ба писателаш.

Вай идеологи цIена хилийтара тIехьа партеца цхьана къовсам лоаттабе, шоай творчествон чухь моастагIчунна чIоагIагIа тIатаIа, прогрессивни мел дола адамаш вIашагIкхетарна, машар бахьан, керда коммунистически общество хьалъеш лоаттабеча къовсаме новкъостал де декхарийла ба писателаш.

Партийни дешара кердача шерага дика кийчо яьй

Грозненски нефтеперерабатывающи завода партийни бюрос чIоагIа теркам бу коммунисташи, парте боацараши марксистско - ленински хьехамца кхетабарна. Цу гIулакха цар боккха теркам белга хьахьокх 1957—1958-гIеи партийни дешара шу йистедоалашехь а 1958-ча дешара шерага партийни организаци кийчъле йоалаяларо. Партийни бюрос цу заводерча коммунисташца а парте боацарашца а хIаранеца къаьст-къаьстта малагIа дешар деша цар баха безам ба хьожаш дукха беседаш яьй. Из болх дика вIашагIбелла цита дIаболабарах еррига партийни дешара кружокаш 1-ча июле вIашагIъехка яьлар.

ХIанз заводе партийни бюрос вIашагIъехкай нефтепереработчикаша а энергетикаша а конкретни экономика Iомаерйолаш семинарски группаш. Цига дешаш 45 саг хургва. Семинарски группашка пропагандисташ лаьрхIа чIоагIбаьб: завода керттера инженер нов. Бондаренко, производственни отдела начальник нов. Рудаев, № 3 йолча цеха воккхагI вола инженер нов. Одинцов.

Цу семинарски труппашка дешаш хургба завода начальникаш, цехий инженераш, установкай а участкай а начальникаш, механикаш ,иштта заводе балха хьалхле лелаеш бола болхлой а. Цул совгIа заводе вIашагIъеллай 22 саг деша ухаргволаш ССКП истори Iомадеш йола 2 кружоки, исторически материализм Iомаеш 1 кружоки. Цу кружокашка хьеха пропагандисташ лаьрхIа партийни бюрос чIоагIбаьб боккхагIа бола инженераш Н. Н. Бычкови, Мальцеви, завода директор нов. Семенови.

Иштта заводе вIашагIъехкай 94 саг деша а ухаргволаш текущи политика Iомаеш йола 7 кружок. Цу кружокашта хьеха пропагандисташ а чIоагIбаьб.

Партийни дешар доладалалехьа партийни бюрос лерхI кхы а парте боацараш а инженерно-технически болхлой а партийни дешара юкъе боалабе.

Бокъонца дика вIашагIделла дIадоладаьча партийни дешаро доккха новкъостал дергда парторганизацен а еррига завода коллектива а хьаькъал а болх а лакхабаккхара.

В. ДЕТОЧЕНКО.

ДикагIа мел хул дог ца Iабаш дIадаха кхоачамбоацараш

Шеко яц «Ленина байракх» яха районни газет (ССКП Нохч-ГIалгIай АССР-а Наьсарен райкомеи кхъахьегамхой депутатий районни Советеи орган) «Октябрьска 40 шу» яхача совхоза дирекцес а партийни болхлоша а дешаш хилара. Цхьабакъда, царех цхьаццабараша, совхоза къахьегамхоша санна, цу газето дувцачунна терко ю-м оалалац.

Цу тазета наггахьа номер мара хилац цхьаццa Кантышевера а совхоза кхыча отделенешкара а кхоачамбоацараш ца дувцаш. Уж дувц шоай юхаметтаоттаяьча республике хьаьнал болх беш боаллкача къахьегамхоша, тIалатта доал дика вIашатIделлача моттиташка хулаш дола тIулаккхаш шоашта а хилийтар ловш. Уж да: транспорт лелача эша дика тоадаь наьккъаш, нах бахача (нах кIезига ма бахац Кантышеве а) хиланза яргйоаца бани, маьхх ю пекарни, сердало, радио, парк иштта кхыдараш — дIадахача шерашка хинна, хIанз денгара-денга тиш ца лой тоа ца луш дола хIамаш. Из, вай юхаметтаоттаяьча республика болхлой бехказа боалийтаргбоаца гIулакх ца туш болча совхоза къахьегамхоша шоашта юкъера белгалбаь тийша оттабаьча, цхьаццаболча кулгалхошта бIаргагудалар, царна тIо хулдалар аьнна хийта, совхоза бахархоша кхоачамбоацараш а дика вIашагIдоллар а дувцаш газетах баьчча Ленинас аьннача тайпара, коллективни агитатори, коллективни пропагандисти хинна ца Iеш иштта коллективни организатор а хулдалар аьнна хеташ. Бакъда, из ший сий дола доккха декхар, кхоачашдулург ма дац. Наьсарен района газета (редактор нов. Льянов М.) из хоза, сакъердаме, эгара лазаш дола хIамаш дувца тайптайпара материалаш тIайолаш арадувл аьнна, цун терко еш, що яхачунга ладувтIаш ца хуле, иштта хила вай массаварг а декхарийла ва-кха.

«Дукха дийцача дешо кхера а боаттIабаьб», — яхаш гIалгIай кица а хиларах, хаза декхар болчарна ца хозаш доургдац-кха аьнна хеташ хьоаду аз вIалла ханаш а ца ехкаш тоабанза баргбоаца къахьегамхошта юкъера политически кхетама болх а. Из болх беха хилар бахьан долаш тахханалца общественни балха юкъе озанза дукха нах ба укхаза, къаьстта кагирхой. Царна юкъе беш цхьаккха лоадам болаш культурно-массови болх а бац. Дукха хIамаш да наха пайдане хургдолаш дунен халкъашта юкъерча хьалех, иштта керда дешара шу хьатIаккхачарца вайна хьалхашка латтача декхарех лаьца дувца. Бакъда, Контышеве кино хьокхилга мара (из а саг раьза хургволаш вIашатIехьадалац укхаза: каст-каста лента тедалу, боаккхийчар сеансах «Крылатая защита» цун тарра кхы берий фильмаш хьокх, билеташ а ийца дIачубаха нах раьза боацаш кино йистедаларга а ца хьежаш чу болх) докладаш, лекцеш, беседаш ешац, е цхьаккха художественни самодеятельность яц.

Нохч-ГIалгIай республика юхаметтаоттаеш хиларах, Iа а хьгIаIадоагIаш хиларах война хьалхашка этта доаккхий декхараш кхоачашдарна, іха ца ехкаш дIадаха дезаркха наха юкъе беш болча политически кхетама а общественно-культурни а балхацара кхоачамбоацараш.

У. ДУДАРОВ.

КIаьд ца луш къахьега воккха саг

Чукаев Эдальхий 60 шу совгIа ха яьннай. 30 шу гаргга да цо колхозийи совхозийи кхашка тайптайнара балхаш ду. Эггара хьалха тайх-тайнара балхаш деш колхозник хиннав из, цул тIехьагIа механизатор, тIаккха тракторни бригада бригадир хиннав. 10 шера мехкдаьттан промыслашка а къахьийгад Эдалха.

Советски законах салаIа ший йиш йоллашехь а болх буташ вац из.

1957 шера, ше ваьча юрта дIавенача хьалхарча дийнахьа вахар из совхозе, балха вахийта со, аьнна. Из воккха саг а хеташ, пхелагIча отделенен управляюще, кхашка ха де тIо, шийга ма-аьлла а хиланзар Эдалха цу балха раьза.

— Со-м кIайвеннавале а къонабарел дикатIа болх булургболаш ва, хьахьажа хьо укх кулгашка,—йоахар цо управляющеца, — кулгаш дIа а хьувкхаш.

ХIанз «Джалка» яхача совхоза кхашка хьахо ва Эдалха. Цо цига болх беча шу совгIа йолча хана цаI моттиг хиннаяц цо юкъара рузка сагага дахьийта, лочъадайтаь.

Цкъа, Чукаевс конторе воалавир совхоза хьажкIаш тIа ши гамаж йоажаеш ваьлла Шайхаев Баги. Пхи тума ахча луш хиннадар цо Эдалхийна ше дIавохийтарг. Кхаах а дешаех а воккха саг эцаргвоацилгах тийшача, цунца конторе ваха вийзар Шайхаев. Год а даькха, кхы веча бехк бергболга дIа а хайта вахийтар из.

Дукха ха йоаццаш, совхоза магар хьокхаш воаллачара школан конюх Юсупов Зелимхан лаьцар Чукаевс.

Дукха я уж тайпа моттигаш. Юкъарча боахама зе де уйла хиннар, цхьаккха а дIавахавац бехктокхаме озанза.

МЕХТИЕВ З.

Ший ханнахьа е еза Iан кийчо

Ца соцаши дикеи предприятеша болх бар уж Iанга кийчъяларга хьажжа хул. ДIадахача шерашка санна ,июль бетта йолаеннай «Старогрознефтан» НПУ скважинашта капитальни ремонт ю цех укх шера а Iан кийчо е. Цу балхий план оттаяьй, эшача материалашта заявкаш еннай.

Кхоачашце доладеннад уж балхаш хIанз — бурув деттача вышкашта гонахьа теха 500 щит яьй, кипятильникаш тоае дIаеннай мастерске, тоадеш латт редукторий отараш, ремонт яьй культбудкина.

Цхьабакъда уж балхаш даь дале а, кхы дуккха а да де дезаш хIамаш. Токарни мастерской чуйола помещени тишъенна дукха ха я: хийцца мух лел чугIолла, тховнаш — чура а тIера а — тоаде дезаш да. ХIанзехьа а йоаккхо ца йича Iай болх бе йиш хургъяц цу чу. Тоае еза корий рамаш, наIараш, тоха деза кизгаш. Цул совгIа тоае езаш я электропечкаш, фонараш и. кх. дI.

Дукха ха йисаяц Iа тIакхача. Ший ханнахьа е еза цунна кийчо. Цу балхага хьажа декхарийла за механик Голованов, инструментальни площадкан мастер Тюрин. Шийлача хана болх бе хала а хургда, из керттера болх сеца а бергба цо.

Е. АЙРАПЕТЯНЦ.

Повладарски область. Ялат чуэцаш геттара дика къахьегаш ба Куйбышевски районерча Жданова цIерахча совхоза № 2 йолча тракторно - полеводчески бригада болхлой. ХIара денна—ден сердал йовлехьа, 45—50 гектар ка бола ялат хьакха лаьрхIа ба уж.

Шоаш тIаийца декхар дика кхоачашдеш ба бригада членаш.

Сурта тIа: дикагIа вола комбайнер Федор Федорович Андросенкои (аьрдехьа), № 2 йолча тракторно-полеводчески бригада бригадир Павел Иосипович Ситники ялат хьокхаш боахк.

П. Лисенкина сурт.

ТАСС фотохроника.

Доазол дехьара

Китая берда йистерча артиллерени торпедоносцийн тІом

ПЕКИН, 25 август. (ТАСС). Синьхуа яхача агентствас фуцзянски фронтера хоамбу, 24-ча августе 15 сахьати 18 минути ялча чанкайшистски артиллерес Цзиньмыньдао яхача гІейре тІара Китаян берда йистошкарча Дадэн, Вэйтоу. Хуцзышань, ишта кхыча гІейрешта тІом бар. Из даьд Тайванера доагІа «Чжунцзыхао» яха чанкайшистски тІема кема Цзиньмыньдао яхача гІейре тІа додаш хилар хо ца далийта. Халкъ мукъадоаккхача Эскара форда-тІема флота берда йистерча артиллерес чанкайшистски эскара позицештеи Чжунцзыхао яхача кеманнеи, хІаьта ишта 23-ча августе НОА артиллерес толхадаьча кхыча, Цзиньмыньдао яхача гІейрентІа Ляоловань заливе латтача кхыча кеманнеи духьал тІом болабар. Артиллерес ах сахьата гаргга тІом бир. Цзиньмыньдао яхача гІейре тІа долча чанкайшистски эскара позицешка чІоагІача кІур эттар, цІи а яьлар. 17 сахьати 33 минути яьлча йоаккхийча топий пхорч деттаденна чІоагІа дохадир «Чжунзыхао» яха чанкайшистски кема. Кхыча кемаца цхьана сиха къулбехьа дІадаха гІертар из. ТІаккха НОА форда-тІема флота торпедоносцаш чанкайшистский кемашта духьал даьнна, торпедни залм елар царна, из бахьан долаш, НОА артиллерес дохадяь чанкайшистски кема 23-ча августе хи чу дахад.

Президента Эйзенхауэра заявлени

ВАШИНГТОН, 22 август. (ТАСС). США-н президента Эйзенхауэра лаьрххІа яь заявлени кепатеха арахийцай КІай цІено. Цу тІа йоах, Женевски переговораш дика чаккхъяларо «йиш хулийтаргья гарз кІезигдара новкъа лоархІаме гІа баккха». Из бахьан долаш Эйзенхауэра йоах: США кийча я ядерни герзашта тохкамаш делга ханна соцадарах а Женеве хиннача переговорашка дакъалоацаш хиннараша яьча докладашка хьежжа дунен халкъий юкъара тІахьожам оттабарах а лаьца барт бара хьакъехьа СССР-цеи Англецеи «сихха» переговораш йолае. Цу тайшпара заявлене тІа йоах, уж тайпа переговораш 31 октябре йолае США кийча хилар а.

Заявлене тІа яххача тайшара, ВІашагІкхийтта Штаташ кийча хургья атомни водороднии герзашта деш дола тохкамаш цхьан шера соцаде, нагахьа санна Советски Союзо тохкамаш юха дола ца дойя.

Цу тайшара заявлене тІа йоах, дІахойодача хана а США кийча хургья тохкамаш делга соцадаьра хьакъехьа яь соглашени шерагара шерага йоахаш тІехьаяха. нагахьа санна инспекцен система а оттайойя из лаьрххІа гІулакх деш а хуле, нагахьа санна «ВІашагІкхийттача Штаташта духха хана денз-хьа дагадаьхка, герзах кийчдалара тІахьожам барна таьна даргдолаш а бокъонца а дола гІулакхаш чулоацаш йола соглашени вІашагІйоллара гІулакха «лертІа прогресс» хургйолаш моттиг хуле.

Бахача наьха перепись яра дешай республикански курсаш йистеьнна

Укх деношка ший болх йистебаьккхар СССР-а ЦСУ районни, городской инспекторий МВД-ани, эскара доакъайла органий переписа кийчо яра а из дІаяхьара а дешай лоацача хана хинна курсаш.

Дешарца Іомадаьд: переписа протрамма, перепись ечар декхараш, бахача наха юкъера кхетама болх барах йола формаш, поездашкеи, вокзалашкеи, аэропорташкеи. гостиницешкеи, къайлача хьисапера йолча учрежденешкеи перепись чакхъяккхара йола бокъонаш а кхыдола организационни дешаш а.

Деша баьгІачар кхоачашдаьд, переписа листаш язъяра а царна бакъахьара практически жопаш теларца а йола бокъонаш. Курсашка деша а баьгІа экзаменаш дика дІаяначарна яннай 1959-ча шера Ерригасоюзни перепись яра доакъошхо чун житон.

Цу курсий декхар дар: счетчикаш, инструкторашконтролераш, ишшта переписа отделий заведующеш Іомабергбола кадраш кийчъяр. Уж кадраш къоастаергъя укх шера сентябрь, октябрь бетташка.

Республике гІолла беррига къоаста а баь Іомабе безараш ши эзар совгІа переписа болхло ва.

И. ПЯТЫРОВ,
Нохч-ГІалгІай АССР-а Статуправленен бахача наьха перепись яра воаккхагІа вола экономист.

Арадаха англо-американски эскараш Іарбий Малхбоалера!

БЕРЛИН, 25 август. (ТАСС). Берлински демократически газеташа айдаь дувц ВІашагІкхийттача Къамий Организацес Генеральни Ассамблея къаьсттача Чрезвычайни сессе къаьстта гІулакхаш. «Трибюне» яхача газето тахан язду, ООН-а Генеральни Ассамблея сессен результаташа тешшаме хьахьокх, империалисташа духьале йойя а, шоай лоІам чакхбаккха халкъашта могаш хилар.

«Трибюнес» къаьстта белгалду ООН-а Генеральни Ассамблея сессера дукхагІа бола делегаташ шоашкахьа баха гІерташ американски дипломатено леладаь гІулакхаш хІама ца хулаш дисар. ХІама хиланзар, яхаш язду газето, Юхерча Малхбоалехьа США-с къайлагІа лелаеча агрессен программа президента Эйзенхауэра хестаярах. Цу тайшпара хІама ца хулаш дисар США-н дипломаташа Ливанера США-н интервенци могаеш йолча резолюцен норвежски проект тІаэцийта гІерташ мел леладаьр а.

ДІахо язду газета тІа, ООН-а Генеральни Ассамблея сессес тІаийца Іарбий итт паччахьалкхен резолюци чакхъялар малхбузехьарча державаша лелаю Юхерча Малхбоалехьарча мехкий чурча гІулакхашта юкъе гІертара политика харцъяр да, яхаш. Бакъда, газето яхачох, массава раьза а волаш Іарбий резолюци тІаэцарах, хьалхагІа а санна шоаш лийрхІараш Юхерча Малхбоалехьа хІанз а чакхдаха гІертаргйолча малхбузехьарча державай гІулакхашта тувлавала йиш яц. 25 эзар американски салте ва хІанз а Ливане, хІаьта английски парашютисташа халкъа эгІазлонах лораду Хусейна реакционни Іаьдал. Дунен тІа мелдоча адама фийле хиланца яргьяц ООН-а решенеш кхоачашъяр тІехьи цу районера англо-американски эскараш арадахар тІехьи.

ООН Генеральни Ассамблеян соцам кхоачашбаь хила беза

ОСЛО, (ТАСС). ООН Генеральни Ассамблеян Чрезвычайни къаьсттача сессес Юхерча Малхбоалерча гІулакхех тІаийца соцам бувцаш «Фриехтен» яхача норвежски газето хьалхарча статья тІа язду: «Из дац ер гІулакх дизза хаьдад яхилга. Ливанеи Иорданеи кхыча паччахьалкхений эскараш мел долча хана, юха а гІулакхаш талхара цІенхоштта бола кхерам латтаргба. Цхьабакъда, догдаха йиш я, низ болча дунен общественан (адамий) хьаштий Іоткъамо ши паччахьалкхе — агрессораш, цу районера цоай эскараш сихха арадахарна кхы духьаленаш е юхьарг ца хиларга».

Цу хьакъехьа йолча Советски Союза позицех лаьца а, Юхерча Малхбоале империалисташа леладеча агрессивни гІулакхашта духьал хаддаш цо лелабеча къовсамах лаьца а, газето язду: «Генеральни Ассамблея вІашагІтоххал чакхъяккхаеча Советски Союза политика, массаза а хиннай Іарбий паччахьалкхений позицеца цхьа никъ болаш. Цудухьа доагІачІача бесса дар, Іарбий паччахьалкхенаша шоай йоалаяь йола барта хила мегаргвола предложени Советски Союзо хьаллацар а».

ООН-а Генеральни Ассамблеяна Английски йоккхий топаш кхухьаш латт Иордане

НЬЮ-ЙОРК. (ТІСС). Ассошиэйтед Пресс яхача газета корреспонденто Амманера беча хоамах, Акаба яхача иорданский порте хьаенай Английски йоккхий топаш, хІаьта хІанз а Аммане дІакхухьаш а латт.

Наблюдателашта хетачох, язду корреспондента, Иорданен столице йоккхий топаш Іоьхар, дукхача хана цу мехка латта англичанаш кийчлуш хилар да.

Китае гидроэнергетически гІирс хьалбар

ПЕКИН, 25 август. (ТАСС). «Гуйчжоужибао» яхача газето беча хоамах Гуйчжоу яхача провинцен юкъа моттиге (Къулбена-Малхбузен Китай) Мяотяохэ яхача хи тІа хьалъе йолаяй йоаккха Цзичанзяоский ГЭС 257000 киловатт низ болаш. 254 метр дІоахал долча плотина оттаю Мяотяохэ яхача хи тІа. цунах искусственни Іам бергба 600 миллион кубометр хий чудолаш. Цу Іама дІалоаца моттиг 57 квадратни километр я. Хьалъеш йолча станцес, хІанз провинцен ерригача станцеша лур миссел ворхІазза дукхагІа электроэнерги лургъя.

Провинце хьалъеш латтача металлургически, алюминеви химически заводашта эша ей электроэнерги тергьйола хоалъеш йола из гидроэлектростанци провинце йоаккхий электростанцеш хьалъяра шеррача программан юхь я.

Афганистан ший мукъах хилара ди дездар

КАБУЛ, 25 август. (ТАСС). Селхан «Гази» яхача кабульски стадионе, Афганистан ший мукъагІа хилара 40 шу дизара цІейнна хетая спортивни парад хилар. Спортсменаш болабелар хьадел «Олимпик» яхача афгански спортивни обществен хьалхале лелаечар. Царна тІехьа болх Китайски Халкъа Республикан, Пакистана. ВІашагІкхийттача Штатий, СССР спортсменаш. Колоннана тІехьа ба афгански спортсменаш.

Хьажа баьхкача нахах йиза йола стадион хозъяьяр Афганистана историе чухь сийлен ди хьоаттар белгалде баьхкача спортсмений мехкий байракхаш. Параде дакъа лоацаш вар Афганистана король Мухаммед Захир-шах, премьер-министр Дауд, министраш. хІаьта ишшта Кабуле бола посольствайи миссейи керте латтараш.

Американски интервенташа Ливане лелаю провокационни маневр

БЕЙРУТ, 25 августа. (ТАСС). Тахан американски танкови часташа Бейруте цІаьхха хьачу а баьхка повстанцаша лораеш йолча районашка а городашка а тІема позицеш йолайаьй.

Повстанцаш сихъяь чІоагІъеш боахк шоай позицеш. йоахаш латт окопаш ,траншееш, еш я керда барриркадаш, улицашкара чІоагІаленаш.

Укхаза белгалду американски оккупационни эскараша чІоагІа провокаци е мег яхаш.

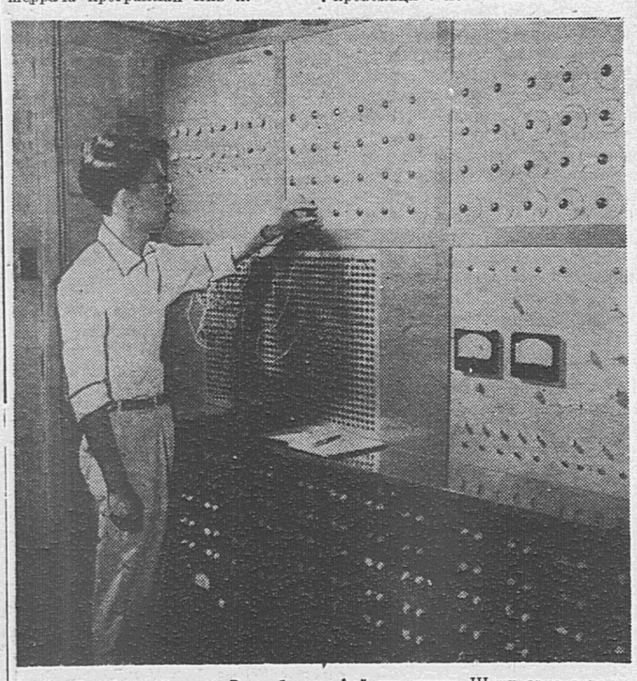

Китайски Халкъа Республика. Аэйчжа яхача Шанхаерча заводо хьаяьй чотъетташ йола электронни машин.

Сурта тІа: кердача машина гІонца математически задача деш воал техник Чэнь Го-яо.

Ся Доа-лина сурт. Синьхуа агентство.

Республикан унахцІено лораелга дегІадар

Российски Федерацен унахцІено лораяра Халкъа Комиссариат вІашагІтохарах Сийлахь-воккхача Ленина декрета кулг яздаь 40 шу дьаннад. Шовзткъа шу йоккха исторически ха яц, цу ханна йовзаргйоацаш эргаяьннай вай Даьхе.

Нохчийн гІалгІайн къамий вахарчухь керда исторически ха я Октябрьски революци яьлча денз хьайоагІара, цунца наха хьалхашка хьалххара эттад унахцІено лораяра гІулакхаш. Укхаза дарбан моттигаш яхка йолаелча денз гІалгІайн нохчийн халкъо боккха болх баьб къахьегами вахари тоадарна йола советски медицина хьалхара лозунг кхоачашъярна.

Кердача общественан социлаистически боахам, промышленность, цун культура а вахар а дегІадоаладарна Советски Союза Коммунистически партеси Советски правительствоси керда вахар хьалдеш болча къахьетамхой унахцІено лораяра йоакхо ю.

ДІахо, укх лохехьа доаладаьча бакъдараша хьахьокх унахцІено лораяра гІулакх мел чІоагІа дегІадена даьржад вай республике 40 шера.

Ерригача Советски Союзе санна вай республике а наха дарба мах боацаш ду. Советский унахцІено лораяра балха юкъе профилактически дарба дара хьисап цун унахцІено лораяра керттера гІулакх хинна дІаэттад.

Шерра пайда эцаш да советски сага унахцІено лораярна берригача наха шерра дакъа лацар. Нах бовр кІезигдаьд.

ЧІоагІа дегІаенай профилактически дарба дара учрежденеш, вай ханара диагностикаши дарба дареи хьисапаша керда техника а йола моттигаш.

Революци хилалехьа кхо больница мара яцар вай республике царчу 325 маьнги а латташ. ХІанз укх сахьате 76 больница я вай республике, 4690 маьнги а латташ. Цу юкъе ягІац 200 маьнгий болаш йола даьй мехка тІема госпиталь.

Амбулатореш ерригаш а ялх мара хиннаяц, юрташка царчу цхьа зІамига больницеш а йолаш, хІаьта хІанз укх сахьате духхьал фельдшерски, фельдшерско - акушерски пункташ 217 я. Из дІадехаш хиннад хІара шу тІехьа дегІаухаш долча, дукхагІа хулача наха, цар лаккхлуча хьашташа.

Больницеш, амбулатореш поликлинически учрежденеш дегІаяхкаро айдаьд кадраш дукхагІа хилар а. Нагахьа революци ялалехьа 13 лор мара хинна веце, царех шинне шоай лечебницаш хиннай, цаІ частний болх беш хиннав. ХІанз 1958 шера 1035 лор ва, хІаьта хьалха юкъерча медицински болхлоех 25 саг мара ца хиннача хІанз 3382 саг ва.

Цергий лораш юрташка вІалла а бацар хьалха, Грозне 3 лор вар частни болх беш. ХІанз 155 цергий лор ва юрташка а городе а болх беш.

Советски медицинан доккхалде йиш йола хІама да наьнеи береи унахцІено лораю учрежденеш. Уж 123 я вай республике, кхалнаьхеи берийн консультуцеш, берий цІенош, яслеш я республике 89, царчу 3100 моттиг а йолаш. Уж ерригаш а пачхьалкхен чотах лелаеш я. Балха хана колхозашка хьаеллаш йола яслеш лархІац вай хІана аьлча уж эшарга хьежжа хьаеллаш хиларах.

Советски Іаьдал долча хана мара хиннаяц цхьайола дарбанна йола учрежденеш. Диспансераш, скори помоща станцеш, цІий чудетта станцеш, санитарно-эпидемически станцеш, санитарни дешара цІенош, кхыдараш.

Лаккхеха белгалдаьчох ховш да мел воча хьал тІа хиннад наьха унахцІено лелаяр революци хилалехьа йолча хана.

Кхыча бесса да хІанз. Вай республике а берригача вай мехка санна дизза дІадаькхад чума, холера, кІиграш яха лазараш хилар. Хорш хилар дикка соцадаьд. ДІайха лазараш а хьалха дукха бераш доадеш хинна берашта хула инфекционни лазараш хилар а соцадаьд.

Республикански санитарни цІен лор-методист В. А. ВОРОНОВ.

25 шера шоферал болх беш

Карякин Михаил Иванович совнархоза гІишлонаш еча управлене шоферал болх беш ва. Совнархоз вІашагІйоллалехь денз а, цо цу управлене бол бу 25 шу даьннад. Цхьаккха а шийна енна задани кхоачаш ца еш ше дІавахачара іохавирзавац из. Карякина хІара бетта йола производственни план 150—160 процент кхоачашъю, хІаьта шера 400—500 литр бензин а ходу. Цо лелаеча машина автопокрышкаша шоашта йоагІар миссел шиъ ха йоакх.

Ше хержаь болх безаш а, бовзаш а хиларах дешарца ший балха говзал лакхъярах хьалха ва из социалистически яхье. 1947 шера ше цІена самосвал — «ЗИС-5» хьаэцаш вай республике эгІара хьалха декхар тІаийцар цо: 100 эзар километр капитальни ремонт ца еш никъ бе, аьнна.

Коммуниста Карякина тІаийца декхар гІулакхаца кхоачашду. Шин шераи ах шераи ший машинаца 172289 километр никъ баьб цо, цІаккха а капитальни ремонт ца еш.

1954 шера цІенна «ЗИЛ-150» яха машин елар цунга. Цу тІа а шозза кхоачашйир ремонт ца еш болх барз норма.

1958 шера март бетта мара оттаяьяц цо ший машин капитальни ремонте. Диъ шера цо кердача машинага байта ниъ 202716 километр ба. Ишшта болх барах паччахьалкхенна 50 эзар сом кходаьд цо.

Шийна хьалхашка оттадаь декхараш цо толамца кхоачашдеш хиларах дукхаза а ахчан совгІаташца, сийлен грамоташца, кхыдолча совгІаташца белгалдаьхав из.

В. ЕВЧЕНКО.

Къахьегамах оагІув увзараш ма кхебе

Дукха ха йоаццаш шаьлан районе Сержен-Юрта (Подлесное) уллача юрта боахаман болхлой союза обкома пионерски лагере дахийта шоай бераш а доаладеш баьхка, дуккха даьйи ноанойи латтар Облсовпрофа хьалхашка.

Тхх сахьате машин хьа кхаьчача лагере дІадаха кийчденна дагІа бераш шоайла кхаьш доахаш, гІаддаха дар, хІаьта дашеи ноанойеи берашта тайп-тайпара хьехамаш дора. «Харцахьа ма лелалахь», «Хьай хІамашта доал делахь», «Шелал ма кхетийталахь хьайна», «Воспитателла а пионервожатес а аьннар делахь», — йоахар шоай берашка дукхагІа болча даьшеи ноанойеи.

Бакъда, цхьан нанас ший йиІига луча дикача хьехама меттел йоахар: «Фу церг да хьох оаша, ишшта цІенна таьна даьлча? Хала хургъя-кха цига. Лагерашка хІанз къахьегама занятеш а йолаяьй ма йоахий.

Доккха хІама ший йиІига тІаккхоачаш санна тІайгІане цо уж дешаш аьлча цунна юхе лаьтта кхы бола ноанош бела къежар. Ма таьна бакха цхьабола даьйи ноанойи пионерски лагера шоай къахьегами берашта дика оамалаш Іомаяра мел лоархІаме да ховш хилара, аьнна хийтар сона а.

Цул тІехьагІа массехк ди даьлча цу лагере вар со.

... Сержен-юрт. Кхаь оагІорахьа юрта йисте хьатІаотташ хоза хьу, тайп-тайпарча сомех йиза бешамаш, юрта йисте гІолла Іодоагіаш шакІа мо цІена лоаман хий — ишшта хозача метте из хий мара юкъе доацаш Сержен-юрта йисте яда пионерски лагераш. Царех цаІ я юрта боахаман болхлой Союза обкома пионерски лагерь а.

Хьогга цхьан нанас ший йиІига дийцар дага а деха безам хилар са дикагІа лагерь йовза, кІоргагІа цун балхах кхета, бераш къахьегама чуозара, царна культурни кхетам балара болх цига мишта латт хьажа.

Лагера территоре дІачувоаллашехьа а хайра сона, аз цига мел яьккхача хана, цхьан минута а са уйланцара дІа ца къасташ хинна из сесаг, доллача хІамана харц хиннилга. Эскара часовойш санна «пароль хьа ца оале чу вала йиш яц» яхаш коа наІарга латта ши пионер, тайп-тайпарча ловзарий майданчаш тІа делаш, ловзаш, удаш лела бераш, походе баха кийчбенна строях дІаэтта латтараш, тахан кухне дежурнеш да тхо, яхаш хий даьхаш, ихьегІаш юлаш лелараш, топпарах тайптайпара ловзоргаш еш боахка, эгІара кагегІа бараш, шоаш яь моделаш бе а йоахкаш удаш лела авиомоделисташ, — цу дерригача гІулакхаша хьахьоккхар мел саКъердаме. пайдана, дика вІашагІделла да нов. Б. Каракашев начальник волча цу пионерски лагере берашка салоІийтилга.

Лагера территоре тІа дІадегІача зизашта доал делга, ший аргІах кухне даа хІама кийчдеча новкъостал делга, шой палатка чу цІонои порядоки лелаелга, ший мотт дІанийсбелла, еха паст тегилга, аккуратаи, хІаман кхом беш хилар — цу гІулакхаша лоац-кха лагере Іомадеча дикача оамалашта юкъе жерттера моттиг, уж я-кха цу лагере халагІа йола «къахьегама занятеш».

Дика вІашагІъелла хиннай лагере берий художественни самодеятельность, къонача натуралистий кружок, берашта тайп-тайпара сакъердаме ловзараш Іомаделга, из дерригa а дукхагІа долча даьккъе лагере дикагІа йолча воспитательницца Мария Афанасьевна Смотрина инициативах а лийнад. Дукха ха йоаяьй опытни воспитательницас берашта пайдане омалаш Іомаеш, царга сакъердаме салоІийташ.

Цу тайпарча берашка салоІача моттитий, школай производственни база кхы тІа а чІоагІъе еза, пионерски лагераша къахьегама оамалаш Іомаелга лакх а деш. Цу Іалама хозача моттигашка салоІаш, сакъердаш болча хана, къахьегамца безам а болаш пайдане, вахара эшаш йола дика оамалаш Іомае низ лулба вай берашта кхы дІахо а.

С.-Г. КОТИЕВ.

Темаркъа

ОАРЦАГІА ЦА ВОАГІАШ ВИСА УСТАЗ

(ЗІамига дувцар)

Юрта йисте дагІаш йост тесса цІа а долаш, цхьа циск мара биъ кот белла хІама а доацаш къе воаллар Таьштамар хьалхарча хана. ВІалла дагара далацар цунна ший доаца говр-ворда. Яр пхелагІа шу дар ужаш эца цо ахча вІашагІтохаш латта...

Юххера а кхоачашхилар Таьштамара уйла. Кера алачеи аьшка соайоалла ворден йицар цо базар тІара.

ГІа ма хилда ер, яхаш гІадъяха яр говр-ворданна Таьштамара Айсет.

Таьштамар Іаьсо оамал йолаш къонах вар. Дийнахь пхезза де дезаш дола ламаз кІиранна кхоззакхозза мара дацар цо, кхаь денал тІех марха а кхабацар.

Коа ягІача кІарцхала Іуйне кхо кот бола гІанд кІал а оттадаь, дахчан пандарах гІийло тІелг тохаш вагІар Таьштамар, шоай дортара ГІойсолта коа чувоалача хана.

— Ассалам Іалейкум!

— ВаІалейкум салам! Марша воагІалва ГІайсолта! Ма тамаш я тІех марха а кхабацар.

— Со венав хьоца хоадамболлаш дола къамаьл де. Хьа уйла дукха яьй аз, хьо зІамига саг а вац. Берий а цІен а да а волаш саг ва хьо. Іа дикка уйла елахь аз хьайга дергдолча къамаьлага.

— Бусалба динца оагІув боацаш Іа леладеш дола хІама, моллагІа дале а, даьла раьза воацаш дола хІама да. Цхьа устаз воацаш бусалба саг хиста йиш яц. ХІанзолца хьайолча хана хьо тоба ца лоацаш лелар нийса цац хьа, из Іа пандарах бетта тІелг а даьла раьза хургвола гІулакх дац. ТІехьа цале а, хІанза а лаца мегарца Іа тоба. Вайцига венав хьажий викал, нахага тобаш лувцийтилга тІадиллад цунга устазо. Укх юрта деррига а 2 ди мара доаккхаргг долаш вац из. Ше леладаьча «талхаьча» гІулакхех дехке а ваьнна тоба лаьцачунн даьла а къинтІера варгва—йоах цу викало. — Хьайна карах ца доале хьаволле соца, аз ТІавугаргва хьо цунна, мурдий тхьамада Къайсар волча ва из сацаь.

Из тайпа хьехараш хьалхара деш дацар Таьштамарийна. Юхьа кІаьда вола из, шийна чухь жоп кора ца доагІаш йола шекалонаш дуккха а йоахкхашхье тоба лаца вахар из.

Во мел дар дутарг хиларах устаза викала дош а денна, чува венна Таьштамар юхасоцавир устаза викало:

— Таханарча дийнахь Іалашве да волаш ва хьо. Нагахь санна хье кІалвиса моттиг нийслойя, деха ди тІакхоаче устазага кхайка пурам да хьона.

Дукха ха дІаяханзар «деха ди» тІакхача а.

Іышка соа йоаллача вордах кера алача дІа а ежа, хьунагІара доаго дахчо да вахар Таьштамар. Дика десах ворда а етта цІавийрзавар из, цхьан кІоаргача ора юхье гІолла тІехвоалача хана берда йисте Іо а ийккха, ахка яха йолаелар ворда шийна тІехьа говр а текхаеш.

Шийна ховш мел йола бочеи хьамсареи цІераш а йоахаш, ца хаддаш керда тоба лаьцача устазага кхайкаш вар Таьштамар.

Цхьабакъда Таьштамара оаз, из кхайкачо жоп ца луш йисар. ...КІоаргача ахка даха Таьштамара говр-ворда лоаман сихача хиво Іододадир...

Цхьан юккъа, цу унзарча талгІешта Іоблархьежаш а лаьтта кхы де -хІама ца диса Таьштамар гІаш цІавахар.

Говр-ворда ахка дахар укхо дІадийцача, юкъера хьагулбеннача нахах цхьанне йоахар:

— Устазага кхайка хургвац хьо?

Раьза воацаш цІимхаро цунна бІара а хьажа Таьштамара аьлар:

— Устазага кхайкаь хургвац хьо яхар Іа? ВаллахІи Іазамора кхайкар-кх, иззал чІоагІа кхайкача устаз-м хац сона сох къа а хийтта кхыметтел са моастагІа сона оарцагІваллаа чІоагІа-м.

Шийна хургдолча дикага догдоахилга яйна вола Таьштамар, юха а кхо кот болча гІанда тІа Іохайр, гІийло пандарах тІелг а тохаш, ше ца даьр хурцоацилгах дог тийша а волаш.

Хьехархо — къаракъа хьаьша

Массанахьа а массаза а дувцаш, хозаш, яздеш, харцдеш хиннад малар а цунах хьадувла зенаш а. Цудухьа дуккхаза дийца уж гІулакхаш цІаькха а дувца валац со. цхьабакъда, боккъонца са дог эгІаздохийташ дукха ха йоаццаш сайна бІаргадайна сурт дувцаргда аз газетдешархоштІ. Къаракъ а менна моллагІа саг а вахача куц доацаш хет, цхьабакъда. геттара во да из гІулакх бераш нийса хьалкхеде дезаш волча хьехархочо дича.

...Наьсарен района ПхьИле-къонгий юртарча юкъера школе истори хьехаш хинна Шалишев Г. В. каст-кастта хоалуш вар дикка «кеп хиллалца» менна волаш. Ишшта дика «тоавенна» вар из 19 августе а. Халла мара дІаваха ца могаш вола Шалишев закусочне чу ваьлар. Цу чу багІа бІоагІа чІоагІа а марха а белла кхоала баьннача ший меттаца дІахайтар цо шийна эшар:

— Буфетчик! Іо... Іойотта... ши... ши бІаь грамм!

«Ши бІаь грамм» дІамелча геттара тоаделар историка гІулакх. Буфетчика пхьарч увш, цунна ахча дІадала ца туташ во цІогІа детташ хьайзар Шалишев. Цигтача тІакхаьлача милиционеро лаьца дІа а витаь, 15 ди-бийса яккха чувеллар из. Ше леладаь хулигански гІулакхаш бахьан долаш цунна-м доагІаш дола таІазар даьд, цхьабакъда сай заметкаца аз лерхІар НГІАССР-а просвещенен министерствон болхлошка ер хаттар оттадар да:

— Фу бахьан долаш дІаденнад бераш хьалкхедара сийлен бехкткхаме гІулакх Шалишев Г. В. санна болча нахага?

М. ДАСКИЕВ.

Караэцийта мегаргдоаца гІулакх

Наьсарен-вокзалерча культуран ЦІенна хьалхашка йоалла тир спортивни мероприятен дикагІа дола цхьа дакъа да. Дукха нах хул цига дийнахьа сакъердама а Іомабалар духьа а хьежорга топаш кхувсаш.

Цхьабакъда милицен болхлошта бІарга ца гуш дац цу тиранна массехк гІа мара таьна йоацача карта юхье. сийнча баь тІа ахча а дехкаш картех ловзаш хула кхувш боагІа кагийнах. Цу тайпара гІулакх дагадохаргдац общественни пайдана болча балхаца дакъалоацаш воацача дер дайначоа мара.

Моцагіе а дицдалийта хила дезаш дола из къаьнарча воча замах юхедиса у хьакъодаденнача ший овла а тІехьа дІадаккха дезаш да, из мерз а денна, цунна тІехьа баьннаршта доаггІаш дола таІазар а деш. Цу гІулакхага бІаргдлокхаш хила еза районера милицен отделени.

Ал. ЗОРКИЙ.

ФУТБОЛ

Грозненций реванш

26-ч аавгусте Орджоникидзе цІерахча Грозней стадионе «Б» класса хьалхле яккхарна (йиълагІа зона) яхь дІахьош футболах лайзар командаш «Локомотивни» (Артемовск) «Тереки» (Грози).

Хьалхара миноташ йолалушше а инициатива моттигерча футболисташка кхьачар. Цар дуккхазза а «Локомотив» наІарашта бургац чуйийттар, цхьабакъда нийса ца еттарах чакх ца йоалаш йисар. 20-гІа минот йолаелча Дьяченкос дІа а енна «Терека» полузащитника Жердевс чІоагІача низац бургац чутехар хьаьший сеткачу. Счет 1 : 0.

Хеталора грозненций дог ураотта дезилга, цхьабакъда дІаяхача хана дуккхазза хиннача тайпара «Тереко» футболисташ са а тийна ловзар лаьгІалийтар. Цоах пайда эца тІехьабисанзар «Локомотива» футболисташ. Йиъ минот яьлча цар жоп луш гол чутехар.

37-гІа минот йолалуш «Терека» защитника гІожа гІалат дир щий наІарашка: вратарага Петуховга во дІаелар бургац. Цу хана тІакхаьчача «Локомотива» полусреднийчо атта аййир чот 2 : 1 кхоачийташ. Бакъда ловзар йистедоалаш грозненненцашта чот нийсъе мегар: гІожа ловзарах артемовски футболистий наІарашка цхьайттаметра таьнара бургац чутоха гІод тох судхочо Амбарцумяна (Ереван). Чот 2 : 2.

Преи кхохкаденнеи дар шоллагІча тайме хинна ловзар. Грозненцаша шозза бургац чутехар, шоай наІарех цкъа мара чакх ца йоалийташ.

Чот 4 : 3 йолаш котбаьлар грозненцаш. Дагадоха деза хьалхара го болаш «Терека» команда Артеновска стадионе хІанз «Локомотива» команда ийшача тайпара ийша хиннилга.

Редактора зам.
ДЖ. ХАМАТХАНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цІераха кинотеатр
Йоккха зал — **«Боккхача безама илли».** Долалу 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.
№ 1 йола зІамига зал — **«Боккхача безаме илли».** Долалу 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.

«Родина» кинотеатр
Керда шерэкранйола фильм **«Безама мазурка».** Долалу 9.45, 11.30, 1.15, 3.05, 6.40. 8.20.

Г., Грозный, улица Чичерина № 38 йолча цІагІа вахача гр-на **Гарбут Василий Ильича** Николаевски области Первомайский района Сенюхин-Брод яхача юрта яха гр-на **Гарбут Вера Филипповна** йитара дош дувца суде дІачуденнад.

Дош дувцаргда г. Грозне Орджоникидзевски района Халкъа суда 2-ча участке.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 23, телефоны: редактора 2-41-23, зам. редактора 2-07-01, отдела партийной жизни 2-25-72, корректорской — 2-30-91.

СФ 02567 Типография им 11 августа 1918 года. проспект Революции 30/3. Заказ № 5250